

ՀԱՅԿԱՐԿ
ՀԱՅԱՍՏԱՆ
ՀԱՅԿԱՐԿ
ՀԱՅԱՍՏԱՆ
ՀԱՅԿԱՐԿ
ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՅԿԱՐԿ
ՀԱՅԱՍՏԱՆ
ՀԱՅԿԱՐԿ
ՀԱՅԱՍՏԱՆ
ՀԱՅԿԱՐԿ
ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՅԿԱՐԿ
ՀԱՅԱՍՏԱՆ
ՀԱՅԿԱՐԿ
ՀԱՅԱՍՏԱՆ
ՀԱՅԿԱՐԿ
ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Անձրե դուրե կործանող են ծրարառյալ
մէջ Քուրբանի անգամանակները, զի
են, թայց կան՝ չեն գիտեր ո՞վ կանչէր, ո՞ր
տոբներն ինքն ճիշդէն, Հանգարեն
Պաշտամունքներն, խաղաղութիւն, Փիկը
Լորենի գտած է, իր յորտանը (Յիկան),
Հոկոս (30-31) ստեղծ էր սեղծ՝ շէփի
կը խոտանանք Գրտ Ծարիւր 1921ին
"արհաւայտ" Սուրբաթա ինքն Փաշ-
տին չէ որ Քուրբանը պիտի պարտէր, Փիկը
էր որ անկարողութեան վերաբերմամբ, որ-
քան Փիկը Լորենի Որովման, Փիկը Լոր-
ենի Արտատպումը զրկելով թրջապատու, զոր-
ծայ կործանական հանգարեն կարծիքէ՝
"Ո՞ր յորտանովքեր ճայց կու տայ թէ
կ'ընչեմ այս ծովային արտ, այսոր ան-
ստեղծ, կըցած է յաշիկով յանձն զա-
նալործութեան մը։

Ո՞ր խաղաղութիւնը քանի որ սխալանքներ
կըկանանք կ'ընչ ճամբեր ծրարառյալ
հանգարեն կարծիք որ սխալանքներ մը-
թաւ մը սխալ է ու կ'ընչապիտիւն՝ ստեղծ
մէջ կողմ զինքն շարժել կը կարծիքներէ-
րը, թայց ինչպիսի ետքի ճամբն է։ Ան-
շուշտ չէ մտադրանքներ ինչիւր ետքի
կործանողներն պատճառաբանութեան-
ները՝ թրջապատու գործին մէջ ստեղծ կ'ը-
նչեմ, Հայոց զերտապաշտութեան թայց
վերք մը կը ծայր, թրջապատու հոգաւոր
ստեղծանակից է Սուրբի, Իսրայէլ, Իսր-
այէլ, կըկանանք թայցաբնութիւն, կըկարծի-
պարտանք են, զարեւոյ Երկայնքի,
ստեղծանք ինքնապատկերութեան դէմ են,
կ'ընչ։ Բայց եւ այնպէս, ծրարառյալ
մէջ ստեղծանք շարժել Քուրբան, մաս-
նաշիկ կը դառն։

Լը Մանտ (Եղ. 2) յորտան մը չար-
տապաւան է Քուրբանի ստեղծանակն
մասին։ Յորտանովքեր կ'ընչապիտիւն
տար Երկայնքի ճամբապատկերանքներ
նորարարութեան, թայցաբնութիւն, ճամբա-
պատկերանքներն (Պաշտարար, դեր-
մանակն Սուրբի են)։ Արտաշէ Լը մը
նորարարութիւն է ճայցաբնութիւն, որ
նորարարութիւն է ճայցաբնութիւն, որ
նորարարութիւն է ճայցաբնութիւն։

Նոր Քուրբանը կ'ընչ թրջապատու
է, նորարարութիւն թայցաբնութիւն մը,
որ կ'ընչ կարծիքներ կան։

Նոր Քուրբանը կ'ընչ թրջապատու
է, նորարարութիւն թայցաբնութիւն մը,
որ կ'ընչ կարծիքներ կան։

Նոր Քուրբանը կ'ընչ թրջապատու
է, նորարարութիւն թայցաբնութիւն մը,
որ կ'ընչ կարծիքներ կան։

ՀԱՅԿԱՐԿ
ՀԱՅԱՍՏԱՆ
ՀԱՅԿԱՐԿ
ՀԱՅԱՍՏԱՆ
ՀԱՅԿԱՐԿ
ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՅԿԱՐԿ
ՀԱՅԱՍՏԱՆ
ՀԱՅԿԱՐԿ
ՀԱՅԱՍՏԱՆ
ՀԱՅԿԱՐԿ
ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՅԿԱՐԿ
ՀԱՅԱՍՏԱՆ
ՀԱՅԿԱՐԿ
ՀԱՅԱՍՏԱՆ
ՀԱՅԿԱՐԿ
ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՅԿԱՐԿ
ՀԱՅԱՍՏԱՆ
ՀԱՅԿԱՐԿ
ՀԱՅԱՍՏԱՆ
ՀԱՅԿԱՐԿ
ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՅԿԱՐԿ
ՀԱՅԱՍՏԱՆ
ՀԱՅԿԱՐԿ
ՀԱՅԱՍՏԱՆ
ՀԱՅԿԱՐԿ
ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՅԿԱՐԿ
ՀԱՅԱՍՏԱՆ
ՀԱՅԿԱՐԿ
ՀԱՅԱՍՏԱՆ
ՀԱՅԿԱՐԿ
ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՅԿԱՐԿ
ՀԱՅԱՍՏԱՆ
ՀԱՅԿԱՐԿ
ՀԱՅԱՍՏԱՆ
ՀԱՅԿԱՐԿ
ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՅԿԱՐԿ
ՀԱՅԱՍՏԱՆ
ՀԱՅԿԱՐԿ
ՀԱՅԱՍՏԱՆ
ՀԱՅԿԱՐԿ
ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՅԿԱՐԿ
ՀԱՅԱՍՏԱՆ
ՀԱՅԿԱՐԿ
ՀԱՅԱՍՏԱՆ
ՀԱՅԿԱՐԿ
ՀԱՅԱՍՏԱՆ

(Շաբ. - Ա. Էդեմ)

զրեցնելու խաղերով ժողովրդական շահերը 2015 թվականին մեր զորք կզուգահեռվեն...

ԱՆՀԵՏԱՆԱԾ ՄԱՐԿԱՎԱԳՐԻ ԴԻՍԿԻ ԳՏՆՈՒՄ

Հոկտեմբեր 10ին եկեղեցին համարյա ժողովրդականացած էր վաղաժամկետ Մ. Գրիգորյան...

ՄԱՐԿԱՆԱԾ ՆՇԱՆԱՌՈՒԹՅՈՒՆ

Նշանադրված համապատասխան թափախ մրցաշարեր անցկացված են Գրիգորյան...

ԲԷԻՍ

Փարիզ - Պերի մրցաշարերի գեղեցիկ և տոնավերջին, երբ վերջին պահին...

ՅՈՒՆԵՍԿՈ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՍԻՍ Մարտիկ Սևե-Փրոմի շաբաթը...

Կարևոր օրակարգը Լիկերոսինիում և համալսարանում...

ՑԱԽԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐԿԱՆԱԾ - Մարտիկի Հայ Մարտիկի ժողով...

ՑԱԽԱԿՈՒԹԻՒՆ

Կարևոր իրադրությունները Հայ-Գրիգորյան ժողովում...

Անի և Էրեբունիայի համալսարանների միջև...

Որոշված էր զբոսաշրջական ծրագրի մասին...

Ի ՑԻՇԱՍԱԿ

ՄԱՐԿԱՆԱԾ - Միմյան Արտաշեսի մասին...

Հայ Մարտիկի ժողովի մասին լուրերը...

Bourse aux Livres Arméniens

présentée par la Société Bibliophilique ANI ACCOLADES le YAN'S CLUB

Si vous souhaitez vendre vos livres anciens ou d'occasion, disques, timbres, cartes postales, photographies, films ou documents en rapport avec l'Arménie...

Si vous souhaitez en acheter ou les échanger alors retez les dates du

VENDREDI 5 NOVEMBRE à partir de 18h et du

SAMEDI 6 NOVEMBRE de 10h à 19h dans les locaux du YAN'S 5 avenue Reille 75014 Paris

une animation musicale et littéraire prévue à partir de 20h le vendredi 5 novembre. Possibilité de restauration sur place.

ԳՐՈՒԿՈՒՄ

Հայ կենսական համալսարանի մասին լուրերը...

Հեռախոսային: 01. 39. 85. 90. 63:

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH» 83 rue d'Hauteville 75010 Paris

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՄԱՍԿԱԻՆ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՓԱՐԻՅԻ ՄԱՐԿԱՆԱԾԻ ԿԵՆՏՐՈՆ

«44 ԱՍԻՏԱՆԻ ՎՐԱՑ» Հեղինակ՝ ՏԻԳՐԱՆ ՀԱՄԱՊԵՏՆԱՆ

Տոմարները պատկերված են հետևյալ թվերներով...

CENTRE CULTUREL SAHAK MESROP Directeur Khatchig Yilmazian 339 avenue du Prado 13008 Marseille

Jeudi 28 octobre à 20h30 Dans le cadre du mois de la poésie arménienne

Déclaration et présentation par ANI HOVSEPIAN et Khatchig YILMAZIAN

Ma programme: H. Toumanian — D. Varoujan — V. Tékéyan — A. Issahakian — R. Sévag...

Ma Centre Culturel: 339 avenue du Prado 13008 Marseille

NOVEMBRE

Dimanche 11 novembre à 17h CONCERT avec les élèves de Mme Juliette YILMAZIAN

du Conservatoire National de Marseille Au Centre Culturel: 339 avenue du Prado 13008 Marseille

Dimanche 21 novembre à 17h CONFERENCE ET PRESENTATION DU LIVRE «ARMENIACA»

«Etudes d'Histoire et de Culture Arméniennes» par Robert DERMERGUERIAN

Au Centre Culturel: 339 avenue du Prado 13008 Marseille

(A suivre...)

ԿԱՍԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԵՐԿՈՒ ՀԱՄԱՐԳՆԵՐ ՄԻՍԻՆ - ԿՈՄԻՏԵԱՆ ԶՈՒՄԱԿ

Մարմանաշրջանային ծառայություն

MAISON ARMENIENNE DE LA JEUNESSE ET DE LA CULTURE MARSEILLE

12/14, rue St Bazile, 13001 Marseille

GRANDE SOIREE ARMENIENNE

organisée par le Club des Jeunes de la M.A.J.C.

Samedi 6 novembre à partir de 21h30 Avec les DJ GREG et CHRIS

P.A.F. : 10 Euros

CROIX BLEUE DES ARMÉNIENS DE FRANCE ՋԱՅ

Կարգադրության համաձայն շաբաթը...

8 12: 93- 09. 80 / 06- 24- 34- 33- 71

ՆԱԽԱՐԱՐ

Կը լինէ՛ր համալսարանային, պատասխանատվական կարգադրության կողմէ...

Séjour d'hiver 2005

La Croix Bleue des Arméniens de France organise un séjour d'hiver à Bel- lefontaine (Jura) du 19 au 26 février 2005

Renseignements et inscriptions : C.B.A.F. — Conseil d'Administration

Places limitées. Date limite d'inscription : 31 DECEMBRE

(à respecter impérativement)

FRANCE - CULTURE

Dimanche 7 novembre à 8h, sur Radio France Culture, dans l'émission Foi et Tradition, interview de Jean V. Gureghian

L'ECOLE «KHATCHADOUR ABOVIAN» de la Cathédrale Apostolique Arménienne

SUPER LOTO

Dimanche 7 novembre à 15 heures au Centre Culturel Sahak-Mesrop

Nombres lots de valeur — Vente de pâtisseries arméniennes

Venez nombreux encourager le développement culturel de nos élèves.

ԿԱՍԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

«ՀԱՅ ԳԻՐԻՅ» կամ «ՄԱՐԿԱՆԱԾ»

ՔԱՆԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

Գրականության և Գրականության

Մարմանաշրջանային ծառայություն

ՀԱՅԿԱՆԱԾ

ՄԱՐԿԱՆԱԾ

ՄԱՐԿԱՆԱԾ

ՄԱՐԿԱՆԱԾ

ՄԱՐԿԱՆԱԾ

ՄԱՐԿԱՆԱԾ

ՄԱՐԿԱՆԱԾ

ԳԼԱՄԱՐԻ Փերսիի գինեուրական հի-
սանդանայից նախկին, Նոյեմբեր 2ին լու-
սող սիրականներից ցույց մը բարձր ին բողո-
քելու համար Առաքաթի ներկայութեան
դէմ: Իւրաքանչեւ դրօշակ մը պարզապէս
նա լոյսնշաններ քաղաքանշան՝ Առաքաթի
սրկիայ, Հրեաները հաշիւդ պիտի մաք-
րեն՝ կամ՝ Արաքաթի, մաքրութեան, Իւ-
րաքալէ պիտի լալթախ:

(Z. 111. 26)

**MAISON ARMENIENNE
DE LA JEUNESSE
ET DE LA CULTURE
MARSEILLE**

12/14, rue St Bazile, 13001 Marseille
tél. 04 91 50 15 09

**GRANDE SOIREE
ARMENIENNE**

organisée
par le Club des Jeunes de la M.A.J.C.
Samedi 6 novembre à partir de 21h30
Avec les DJ GREG et CHRIS

P.A.F. : 10 Euros

(ဇယား ၂ ဇီ - ၆၄)

Commission Paritaire : N° 0609 R 84970

« Ե Ա Ռ Ա Ջ »

է եւ քանիցս պատճառներով Երասխայի, Երասխայի, Երասխայի...

Ոմանց ակնոցով, մանաւանդ Իսրայէլի, Արափաթին ետք ամէն ինչ աւելի դժուար էր...

Գ Ա Ն Ի Մ Ը Տ Ո Ղ Ո Վ

ՊԱՆՈՐԱՄԱՆ Զարուհի, Նոյեմբերին Զին, Զին...

Երասխայի Զարուհի, Նոյեմբերին Զին, Զին...

ԻՌՈՒՄԱՍՏԱՆԻ մամուլին Համաձայն Բնական...

« Ե Ա Ռ Ա Ջ » ընթացիկ ազդեցող տակադիր

ՍՈՒՐԻ ԶՈՂԱՆՈՒՄԱՐԻՆՈՒ ՄԱՐԻ ՏԱՆՈՒՄԱՐԻ ՆՈՒՄԱՐԻ

ՄԱՐԻ ՏԱՆՈՒՄԱՐԻ ՆՈՒՄԱՐԻ ՏԱՆՈՒՄԱՐԻ ՆՈՒՄԱՐԻ

ՀԱՅ ԿԻՐ ԵՐ ԳԱՐԱՊՈՐԻ ԵՐ ԿԻՐ ԵՐ ԳԱՐԱՊՈՐԻ

2 VOLS DIRECTS HEBDOS Paris • Erevan • Paris ARMENIE

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»

CROIX BLEUE DES ARMÉNIENS DE FRANCE

EVEIL A L'ARMÉNIEN Cours Gratuit

ՀԱՅ ԿԻՐ ԵՐ ԳԱՐԱՊՈՐԻ ԵՐ ԿԻՐ ԵՐ ԳԱՐԱՊՈՐԻ

ԲԵՐԱՍՏԵՐԱՆ

Séjour d'hiver 2005

HAMASKAINE ՀԱՄԱՍԿԱՅԻՆ

CENTRE CULTUREL S A H A K . M E S R O P

Dimanche 11 novembre à 17h CONCERT

ԵՐԱՍԽԱՅԻՆ ՆՈՒՄԱՐԻ ՆՈՒՄԱՐԻ

ՀԱՅ ԿԻՐ ԵՐ ԳԱՐԱՊՈՐԻ ԵՐ ԿԻՐ ԵՐ ԳԱՐԱՊՈՐԻ

RECRUTEMENT POUR LES SEJOURS DE BELLEFONTAINE (JURA)

ԿԻՐԱԿԻ
ՆՈՅԵՄԲԵՐ 7
DIMANCHE
7 NOVEMBRE
2004

ՀԱՐԱՇ

ՄԻՏԺ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍ

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE FONDÉ EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COUVERTURE (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱՅԱՆՈՒԹՅԱՆ ԲՈՒԹՅՈՒՆ
Ձրորստ : Տար. 230 ԲԻՐ — Վերջնական : 122 ԲԻՐ
Արտատպագրություն : Տար. 270 ԲԻՐ (Ավտոմատական)
247 ԲԻՐ (Շաբաթական ամսական) — Հարկ : 1 ԲԻՐ
C.C.P. Paris 15069-82 E

LE NUMERO: 1 €

ՀԻՄՆԱԿԻՐ ԵՐԱՐԵՐ ՄԻՍՈՒԿԵՆ (1884-1957)

Fondateur SCHAVARCHE MISSAKIAN

80e ANNEE — N° 21-063

L'ECRITURE DU MASSACRE

par Chaké MATOSSIAN
Docteur en Philosophie et Théorie
de la Communication

Tel est l'objet de l'ouvrage réunissant onze études, édité par Gérard Nauroy chez Peter Lang (Berne, 2004) et intitulé : **L'écriture du massacre en littérature entre histoire et mythe** avec cette précision pour le moins ambitieuse : **Des mondes antiques à l'aube du XXIe siècle**.

Le génocide des Arméniens et le mot même d'Arménien n'y figurent pas alors qu'on aurait pu attendre au moins une référence et, au vu de l'extension donnée par les auteurs au terme «littérature» incluant le discours télévisuel, un article consacré sinon à la littérature (XIXe ou XXe siècle), à la presse ou à la BD, une étude sur le cinéma, par exemple, de Kazan à Egoïan.

Absence frappante et intéressante, comme celle, étrangement dérangeante qui apparaissait dans le livre de Primo Lévi **Les naufragés et les rescapés — Quarante ans après Auschwitz** (Gallimard, «Arcades»). Dans sa préface, celui-ci, qui ne pouvait évidemment ignorer le génocide des Arméniens, écrivait :

«Jusqu'au moment où j'écris, et malgré l'horreur de Hiroshima et de Nagasaki, la honte des goulags, l'inutile et sanglante campagne du Viêt-nam, l'autogénocide cambodgien, les disparus d'Argentine, et toutes les guerres atroces et stupides auxquelles nous avons assisté ensuite, le système concentrationnaire nazi demeure une chose unique, tant par les dimensions que par la qualité. Dans aucun autre lieu ni temps on n'a assisté à un phénomène aussi soudain et aussi complexe : jamais autant de vies humaines n'ont été éteintes en aussi peu de temps, et avec une combinaison parallèlement lucide d'intelligence technique, de fanatisme et de cruauté. Il n'est personne pour absoudre les conquérants espagnols des massacres qu'ils ont perpétrés pendant tout le XVIe siècle en Amérique. Il semble qu'ils aient provoqué la mort de soixante millions d'Indiens au moins, mais ils agissaient pour leur propre compte, sans, ou contre, les directives de leur gouvernement, et ils étendirent leurs méfaits, en vérité très peu «planifiés», sur un espace de plus de cent ans, et ils furent aidés aussi par les épidémies qu'ils apportaient involontairement avec eux».

Plus loin, Primo Lévi, voulant sans doute insister sur la valeur inaugurale du génocide des Juifs en occultant celui des Arméniens, reprenait une liste de tortionnaires qualifiés d'«imitateurs» :

«Je n'ai pas tendance à pardonner, je n'ai jamais pardonné à aucun de nos

ennemis d'alors, pas plus que je ne me sens disposé à pardonner leur imitateurs d'Algérie, du Viêt-nam, d'Union soviétique, du Chili, d'Argentine, du Cambodge, d'Afrique du sud, parce que je ne connais pas d'actes humains qui puissent effacer une faute ; je demande justice, mais je ne suis pas capable, personnellement, de me battre à coups de poing ni de rendre des coups».

Pourquoi Primo Lévi refusant de pardonner les imitateurs n'évoque-t-il pas les prédécesseurs turcs ? Mieux encore, voulant montrer la communicabilité propre à l'homme, Primo Lévi prend pour exemple le «marin turc» du film d'Antonioni, **Le désert rouge** :

«Dans le monde normal d'aujourd'hui, celui par convention et par opposition nous avons appelé tout à tour "civilisés" et "libres", il ne nous arrive presque jamais de nous heurter à une barrière linguistique totale : de nous trouver devant un être humain avec lequel nous devons absolument établir une communication, sous peine de mort, et de ne pas y parvenir. Antonioni en a donné un exemple fameux, mais incomplet, dans **Le désert rouge**, avec l'épisode où la protagoniste rencontre dans la nuit un marin turc qui ne sait pas un mot d'aucune langue sauf la sienne, et essaie vainement de se faire comprendre. Exemple incomplet, parce que des deux côtés, même du côté du marin, la volonté de communiquer existe, ou, du moins, la volonté de refuser le contact est absente».

Poursuivant ses pensées sur la communication entre les hommes, Primo Lévi distingue la situation du touriste de celle de l'émigré, accordant une fois encore au Turc un rôle positivement connoté :

«Le cas de l'émigré italien dans l'Afrique du'il y a cent ans, celui du Turc, du Marocain ou du Pakistanais dans l'Allemagne ou la Suisse d'aujourd'hui, sont à coup sûr plus dramatiques».

Les occultations et les absences sont également une manière de représenter et, en ce sens, l'ouvrage **L'écriture du massacre** nous intéresse, en pouvant nous éclairer sur ce qu'il nous incombe de faire pour que la représentation-présence se trouve dynamisée. Si la visite à Bruxelles le 23 septembre 2004 du Premier Ministre turc, Recep Tayyip Erdogan, n'a pas suffi à éveiller une réaction

minimale de la part du Président de la communauté arménienne de Belgique, malgré le récent communiqué de presse de la Fédération euro-arménienne relative au projet de criminalisation de l'affirmation du génocide des Arméniens dans le nouveau code pénal turc et au négationnisme intégré dans les programmes scolaires turcs, c'est que nous acceptons, d'une certaine manière, un assujettissement volontaire au niveau de notre représentativité collective.

Ainsi, le livre **L'écriture du massacre** nous aidera-t-il à voir les voies par lesquelles les massacres se trouvent présentés et représentés, mis en scène par l'écriture et l'image. Nous en proposons donc le compte-rendu.

Partant d'une interprétation cinématographique de l'Odyssée, **Le Mépris**, de Jean-Luc Godard, Monique Bile examine le massacre des prétendants dans le texte homérique. La linguistique et l'anthropologie (don et contre-don de Mauss) se trouvent convoqués pour montrer le rôle du festin, celui du chant, des libations, des sacrifices, de l'hospitalité dans le pacte ou le traité qui s'établit entre les hommes ou entre les hommes et les dieux. L'étude rigoureuse et passionnante met en évidence l'attitude négative, antisociale, sacrilège, des prétendants relativement à toutes ces règles sociales et culturelles. Parce qu'ils enfreignent le code et que la vengeance fait partie de ce code, les prétendants doivent être massacrés. Subsiste la question de l'absence de vengeance de la part de la famille des prétendants et de l'absence de compensation offerte par Ulysse, double manque qui empêche les prétendants de s'affranchir de ce statut et les maintient, comme tels, même dans la mort : «Ils resteront à tout jamais des êtres inaccomplis, dans la vie et dans la mort : ils sont d'éternels prétendants» (p.24). Ulysse, quant à lui, semble échapper à la négativité de son geste par la sublimation que réalise Homère en comparant le héros à l'aède, l'arc à la cithare, offrant ainsi, par la voix de Phémios, le chanteur épargné du massacre, la possibilité d'une continuité de l'histoire, d'une victoire de la parole sur la violence.

Sylvie Franchey d'Espey examine la portée du terme «aristie» qu'elle préfère traduire par «prouesse» et non «exploit» en précisant que les actes héroïques ainsi valorisés «consistent en général à tuer le plus grand nombre possible d'ennemis» (p. 27). L'auteur montrera qu'il s'agit d'une force conserva-

trice maintenue dans l'épopée mais s'effaçant au cours de l'histoire, au bénéfice de la «pietas», typiquement latine. Le terme «aristie» reste indissociable de «aristos», le meilleur, comme en témoignent, dans l'Iliade, Achille, le «meilleur» des Achéens. Signalant deux problèmes, celui de l'organisation du récit et celui des valeurs morales, l'auteur adoptant la vision de Lukacs selon laquelle l'épopée caractérise une société close, montre qu'Achille choisit la gloire plutôt que la longue vie, que cette gloire résulte du courage dans les combats et que, dès lors, «le massacre ne pose pas de problème en soi» (p. 30). Passant ensuite à l'univers latin, une ville, un empire, S. Franchey d'Espey voit en l'**Enéide** «l'œuvre originale d'un individu qui a pour but de livrer au public sa conception du monde» (p. 31). L'histoire d'Enée (temps mythique) doit dire le présent (temps de l'énunciation), montrer Auguste, fondateur de Rome. Si, parmi les valeurs morales, le courage au combat n'a pas disparu, il cède le pas à la «pietas» (les bons rapports établis avec les dieux, les parents, la patrie), valeur typiquement romaine, dont, avec la «fides», Stace fera l'éloge tout en introduisant un élément nouveau, le suicide (p. 42). Examinant de près certains passages de l'**Enéide**, S. Franchey d'Espey met en évidence la négativité qui interfère dans la description des massacres, le «doute et, avec le doute, la modernité» (p. 37), doute renforcé chez Lucan à travers sa dénonciation de la «perversion de l'aristie par la guerre civile» (p. 39). Il s'agirait en somme de montrer dans l'évolution d'un terme le passage de la société close à la société ouverte.

La distanciation prise par rapport à la valeur du massacre semble s'accentuer avec le corpus alexandrin du IVe siècle, analysé par Ingrid Brenez qui assimile toutefois le meurtre (p. 66 : celui de Spiltamènes par sa femme) au massacre le quel implique tout de même un certain nombre de morts, «un grand nombre, une multitude» comme le met en évidence Gérard Nauroy dans une mise au point du vocabulaire latin relatif au massacre (pp. 74-76). A partir de sa lecture des textes (**Res gestae Alexandri Macedonis** de Julius Valerius, **Itinerarium Alexandri** et **Epitome de Metz**) I. Brenez remarque la retenue des auteurs, l'amodirissement du rôle des massacres. Ces derniers se distinguent selon leurs auteurs : massacre civilisateur, fondé en raison, de la part des Grecs et massacre bestial du côté des barbares (question de perspective, comme le souligne un Pascal) qui, massacres ou massacrés restent «en état d'infériorité morale» (p. 64). Si le massacre du côté alexandrin trouve une justification civilisatrice, il ne s'en trouve pas valorisé pour autant et demeure, comme mal parfois nécessaire, rattaché à la brutalité.

La voie semble ainsi ouverte à un idéal de paix que prône le Christianisme. Gérard Nauroy, dans son étude longue et dense, se propose d'analyser les formes nouvelles que les idées chrétiennes ont confédérées à la représentation du massacre en se «fondant sur deux événements devenus des mythes : le massacre des saints Innocents et, ce qui en constitue une sorte de «prototype» dans le judaïsme, le martyre des frères Macabées» (p. 74). Evouant le contexte historique de l'insurrection et de la persécution des Macabées, annonçant de «manière anticipée celui de la persécution des chrétiens par l'Em-

pire romain» (p. 78), l'auteur met en évidence que l'atrocité des supplices vécus par les martyrs justifie l'utilisation du terme «massacre» qui, a priori, implique «un grand nombre de victimes» (p. 78) et permettra à l'épisode héroïque d'acquiescer un caractère exemplaire, de donner lieu à une double version (II et IV Maccabées), sous influence de laquelle: «l'histoire du prêtre Eléazar, des sept frères et de leur mère sera lue, mentionnée, réécrite, commentée avec ferveur par les premiers écrivains chrétiens, tant grecs (Origène, Grégoire de Naziance, Jean Chrysostome) que latins» (p. 79) ce dont témoignera encore le XVIe siècle. G. Nauroy scoute le texte d'Ambroise de Milan (386) faisant l'éloge des sept frères et de leur mère et montre, à partir du vocabulaire et du style auquel recourt le pasteur chrétien, la mise en place d'une «militia Christi», d'une prise de distance par rapport au modèle juif, la transformation de l'horreur physique du massacre en une «sorte d'extase» (p. 88). Avec Ambroise, le vainqueur et le vaincu: «La victoire des Sept sur Antiochus annonce, voire incarne» dans la perspective providentielle de l'histoire chrétienne du salut, la victoire des martyrs chrétiens sur les empereurs persécuteurs, triomphe spirituel dans un autre monde mais aussi triomphe temporel de la doctrine chrétienne appelée à se répandre sur terre jusqu'aux confins de l'Inde, là même où le plus glorieux conquérant du paganisme, Alexandre le Grand, avait dû battre en retraite» (p. 86). G. Nauroy étudie ensuite le massacre des saints Innocents par Hérode relaté dans l'évangile de Matthieu qui, par l'absence même de description réaliste, pathétique ou pittoresque du massacre, suscite chez les interprètes une lecture herménéutique. Ainsi l'image du «*puer senex*» ressorti-elle pour faire des Innocents le symbole de la victoire du Christ et les révéler comme descendants d'une lignée qui aura su se couper les liens tant avec le judaïsme qu'avec le paganisme. Creusant les textes des contemporains d'Ambroise, G. Nauroy y trouve la même discrétion relativement à la description du massacre et la même mise en avant du topos de la *militia Christi*. Deux exceptions se dégagent toutefois, la première, celle du sermon de Maximin l'Arétin dont Nauroy nous offre une première traduction française pour y montrer qu'on vertu du même topos déjà repéré, les Innocents, loin d'être passifs, sont considérés comme des combattants du Christ. La seconde se trouve chez Prudence qui «rapproche Maccabées et Innocents» (p. 111) et réserve la description du massacre aux Maccabées. En conclusion, les exégètes s'intéressent «à la recherche du sens plus que du sang» (p. 116).

La deuxième partie de l'ouvrage, «De la Renaissance au XIXe siècle», s'ouvre sur le texte d'Antoine Cuillère, «La Saint-Barthélémy au théâtre — de Chantelouve à Baculard d'Arnaud». Après avoir consacré de longues lignes à donner son opinion peu convaincante sur la différence entre guerre et massacre («Si les guerres sont les tristes piliers de nos civilisations, les massacres sont le méandre de notre barbarie» p. 123), l'auteur, s'occupant de la période annoncée dans son titre, déclare étrangement que le massacre présente «quatre caractéristiques», à savoir, 1) la rupture dans l'histoire événementielle, 2) une rupture au niveau des consciences avec l'émergence d'une pensée du contrat social qui apparaît dès 1573, 3) une dimension hystérique et 4) une transformation en mythe dont Voltaire tire sa gloire avec la *Henriade*. En fin de compte, Cuillère se souviendra d'une cinquième caractéristique, la sédimentation: «il [le massacre] se dépose dans la mémoire, inerte, devient un sédiment de la couche dure sur laquelle notre humanité se repose» (p. 146). L'auteur aborde tard (pp. 128-129) la problématique annoncée, celle d'une analyse des deux premières pièces françaises évoquant la St Barthélémy, la première, à visée polémique et catholique, de Chantelouve (1575) et la seconde de Baculard d'Arnaud (1740), plaçant la tolérance. Les deux pièces «évitent toute affabulation en introduisant les protagonis-

nistes authentiques» (p. 131) mais «chaque auteur, poursuivant son objectif propre, schématise les faits historiques» (p. 133). Les auteurs se distinguent en ce que Baculard «ne prend pas soin d'évoquer les circonstances du drame» et que leurs pièces, on s'en serait douté, «correspondent à des esthétiques différentes et datées» (p. 137), celle de Chantelouve s'attachant aux conventions horraïennes et celles de Baculard aux règles de la tragédie classique, comme le montre Cuillère à travers l'analyse des textes dont il ressort que le massacre de la Saint-Barthélémy ne constitue ni un grand sujet ni un bon sujet de théâtre.

L'article de Catherine Bourdieu-Weiss, «Les massacres des guerres de Religion dans l'art» est desservi par le manque de reproductions des œuvres auxquelles elle se réfère et dresse la liste, comme les gravures en couleur de François Hogenberg illustrant le massacre des protestants et le tableau d'Antoine Caron représentant le massacre des catholiques dans le lyonnais, le recueil de gravures de Tortorel et Périssin d'après les dessins de Nicolas Castellin ou le tableau peint en 1836 par Alexandre Evariste Fragonard, *Scène du massacre de la Saint-Barthélémy dans l'appartement de la reine de Navarre*, de même que la médaille et la peinture commandée par Grégoire XIII à Giorgio Vasari pour la «destruction du protestantisme», seule œuvre de commande, selon l'auteur. C. Bourdieu-Weiss donne une description narrative des œuvres répertoriées et son analyse demeure superficielle. Ainsi conclut-elle «En définitive, les représentations dans l'art des massacres perpétrés pendant les guerres de Religion restent peu nombreuses et concentrées dans la peinture, la gravure et la lithographie», affirmant hardiment que «les artistes majeurs du XVIe et du XVIIe s. n'ont produit, a priori, aucune œuvre évoquant les massacres. Les peintures et les gravures les plus connues sont soit anonymes, soit réalisées par des artistes mineurs» (p. 161). A moins de considérer Dürer, Carpiaccio ou Poussin et tant d'autres comme des artistes mineurs, ou de prendre à la lettre le titre de leurs œuvres, nous pourrions difficilement lui donner raison.

C'est du reste à la mémoire visuelle, celle des tableaux de Poussin et de «toute la peinture classique française» qui représente «des scènes de batailles ou de massacres, historiques, mythologiques ou bibliques» que Daniel Pister (p. 167) assignera la forme choisie par Voltaire pour décrire les massacres. Dans son intéressante étude, l'auteur s'étale à l'imaginaire voltairien du massacre (p. 163) et montre, dans les textes de Voltaire, les similitudes dans la description des massacres. Le texte source, «il peut être la *Henriade* (1728) s'avère surtout être la Bible dont «il est un lecteur assidu» (p. 166) ainsi que la tradition picturale. Surcroût la mise en scène du massacre chez Voltaire, D. Pister y repère l'existence de ce que nous pourrions appeler un négationnisme (il nie l'exécution des premiers martyrs chrétiens par les Romains), cautionne les combats de Catherine II de Russie contre les Turcs et recourt à l'écriture indirecte du massacre» (p. 170). Si les textes prônent le règne de la raison et la nécessité de la tolérance, il n'en va pas de la même façon pour Voltaire, il la porte en lui. Loin de toujours la stigmatiser, il lui arrive, non pas de l'exalter, mais au moins de sembler se repaître avec une certaine gourmandise des détails des exactions évoquées» (p. 173). S'insurgeant contre l'inquisition, il lui dérobe ses méthodes qu'il applique «sur le mode fantasmagorique» (p. 175), nous dit Pister qui, pour conclure, revient à une pensée plus convenue sur l'auteur de Candide en affirmant que cette écriture du massacre répond à une nécessité de dénoncer le mal omniprésent et permet à Voltaire de surmonter l'effroi, d'exhorter le lecteur «à la vigilance contre tout ce qui menace la dignité de l'homme» (p. 177).

A la lecture de la quatrième de cou-

verture annonçant que «Les onze études réunies dans cet ouvrage tentent de réfléchir sur la notion même de massacre et d'en proposer une définition», l'on se demande ce qui justifie la présence de l'article d'Emile Van Balbegehe consacré à l'interview de Léon Bay par Robert Caze (1885), journaliste, pamphlétaire et amateur de duels. L'étude ne concerne en rien les massacres (un duel n'est pas un massacre) et ne s'impose ici que par le fil métaphorique tenu rattachant l'écriture et la caricature au massacre. Le seul élément qui reste intéressant, pour nous, est que l'interview parue dans *Pal* le 4 mars 1885 est illustrée en couverture par un dessin d'Uzès (où Léon Bay costumé en Turc fume tranquillement sa pipe en contemplant quatre suppliciés placés sur un immense pal sanglant [...]) (p. 187). Choix d'image qui, vu l'époque, mérite d'être creusé.

Intitulée «Crises et guerres du XXe siècle» la dernière partie du volume présente une étude «microtextuelle» de Sylvie Freyermuth sur «L'écriture du massacre dans *Les Champs d'Honneur* de Jean Rouaud». L'auteur y repère la double composante de la définition du massacre «tuerie d'un grand nombre de personnes», d'une part, et, d'autre part, «relation qui met aux prises un seul tourmenteur avec un ou plusieurs êtres sans défense». Chacune de ces manifestations se trouve caractérisée par «une écriture bien particulière» (p. 208). L'une, correspondant au niveau familial, le massacre des lignées familiales poursuivies par le sort et l'autre au niveau collectif, le massacre de la guerre de 1914. Sylvie Freyermuth examine avec soin l'écriture de Rouaud, son rythme, la syntaxe, les alliterations et assonances, la «ponctuation polyphonique» (utilisation des tirets et parenthèses), la manipulation sémantico-syntaxique qui permet au narrateur d'introduire son jugement critique et de poser une barrière entre des univers différents. Le regard critique ou la condamnation de la guerre s'effectue aussi par la narration d'un fait selon des points de vue multiples, faisant parler autant le visage que le paysage (p. 222), lui-même «métaphore solidifiée du massacre» (p. 224) accueillant, dans sa propre dissolution la dissolution des êtres.

Danièle Henky propose une étude de «l'écriture du massacre dans deux récits contemporains de littérature de jeunesse», à savoir la «mise en récit du génocide rwandais de 1994 faite pour les enfants de douze ans et plus, dans *Les Héritiers du pays des collines* de P. Calame et dans *Souviens-toi, Akeza* de R.-M. Bayle» (p. 232). Procédant d'abord à l'analyse des catalogues des grandes maisons d'édition, l'auteur remarque que la violence des massacres et des guerres se présente dans un monde fictif dans les ouvrages destinés aux plus jeunes alors que le réalisme domine les livres adressés aux «Jeunior». C'est pourtant sur la structure du conte, sur l'organisation de la légende, que se fonde le récit de P. Calame pour mener ensuite le lecteur vers une autre temporalité, le «bascullement dans une temporalité qui n'a plus rien de mythique» (p. 238), le bouleversement spatio-temporel: «l'histoire ne se contente plus alors d'être une présentation esthétisée du génocide rwandais, elle devient un témoignage sans complaisance qui relate un conflit d'une rare cruauté» (p. 239) et montre, par les interrogations «bêtes» qu'elle laisse, son ancrage dans un moment précis de l'histoire, «la situation d'après-guerre au Rwanda en 1997, date de parution de l'ouvrage» (p. 242). Danièle Henky examine ensuite le livre de Reine-Marguerite Bayle, journaliste engagée dans Handicap International. L'ouvrage connoté par l'édition et la collection («l'accuse») s'ouvre sur une citation de Primo Lévi: «S'il est impossible de comprendre, il est impératif de savoir» (p. 243) et multiplie les effets de mise en scène journalistique afin de présenter le texte comme «un témoignage écrit par un journaliste plus que comme un roman-jeunesse». Cependant, «l'organisation soignée du récit, le recours à de nombreux effets stylistiques, la transformation du personnage principal, la résolution finale du récit condui-

sent D. Henky à «envisager que l'ouvrage pourrait bien se lire aussi comme un récit initiatique et se prêter aux impératifs du genre» (p. 245) et à conclure que nous nous trouvons ici, bien mieux qu'avec le livre de Calame qui prétend y parvenir, devant un conte philosophique.

Dans l'article qui clôture l'ouvrage, «De la médiatisation télévisuelle des massacres», Noël Nel s'interroge sur l'impact télévisuel et analyse le «régime factuel et médiatique d'événementialité» (p. 252) pour montrer que le massacre télévisé est un événement moderne, c'est-à-dire détaché de ses liens à l'histoire et résultant d'une construction complexe: «le massacre télévisuel est une configuration symbolique de l'événement factuel, une construction ni tout à fait contrôlée, ni tout à fait contrôlable» (p. 254) qui échappe à l'histoire. Par nature irréprésentable, le massacre se trouve néanmoins représenté et construit par «les régimes scopiques» des médias qui le relatent. Ainsi, Noël Nel rappelle-t-il la relation entre la photo et les camps d'extermination nazis en 1945, première rupture médiatique en fonction de laquelle il propose de penser la «seconde grande rupture, celle du 11 septembre 2001», qui ne se rattache plus au génocide ou au massacre provoqués par ce qu'il appelle, en reprenant sans les questionner des termes idéologiquement très connotés comme celui d'«éthnie», les conflits du «premier type», à savoir les «guerres traditionnelles entre États-nations» et les «conflits internes, qui impliquent des belligérants s'opposant au nom de la religion ou de l'ethnie, conflits qui prolifèrent depuis la fin de la guerre froide» (p. 256). Le 11 septembre introduit le «civildice» visant «les valeurs et croyances d'une grande partie de l'humanité, tout en se présentant de façon plus voilée» (p. 256). N. Nel souligne, dans le cadre de la mondialisation, l'hypermédiatisation des conflits d'après la guerre froide et les relations qui s'établissent entre la logique médiatique et la logique politico-militaire: «l'information de guerre est aussi arme de guerre, et sa maîtrise devient une arme-clé dans la gestion des conflits» (p. 260). Sans donner de référence précise des émissions ou reportages télévisuels (alors qu'il le fait pour démontrer d'autres points de son argumentation comme la question de la «posture énonciative»), Noël Nel se contente de convoquer le cinéma d'Eisenstein et la philosophie de Deleuze pour conférer d'ampleur à la «monstration télévisuelle des massacres un pouvoir d'«élévation», la création d'une image-affect dont il convient ensuite qu'elle ne se donne comme telle que par son inscription dans des «lignées iconiques d'emblèmes» (pieta, martyr...) dont les exemples relèvent de la photo de presse et non de la télévision qui joue davantage sur l'attrait du cadavre. L'auteur conclut avec ce qui constitue pour lui le dernier engagement dans la scénographie du massacre, l'apparition de Ben Laden sur Al Jazeera. Parlant «dans sa grotte de prophète», Ben Laden crée une «stratégie inédite d'intrusion dans l'espace public mondial, pour s'attaquer au cœur du symbolique et accomplir un saut supplémentaire dans l'imaginaire» (p. 268).

L'on regrettera donc, en refermant l'ouvrage, qu'aucune étude n'ait été consacrée à la censure ou à l'occultation, aux génocides oubliés, objets d'une attente amnésique soigneusement alimentée pour que domine la mondialisation et ses valeurs soi-disant démocratiques exigent, pour effacer toute trace rouge, la correspondance entre la noirceur de l'encre et celle du pétrole.

1) Primo Lévi, *Les naufragés et les rescapés* — Quarante ans après Auschwitz, Paris, Gallimard, «Arcades», 1989, p. 21.

2) Primo Lévi, *Ibid.*, p. 134.

3) Primo Lévi, *Ibid.*, p. 87.

4) Primo Lévi, *Ibid.*, p. 89.

ԿԱՐԳԻՄ ԱՓՐԻԿԵԱՆ - 50

ՄԻՓԱՆ-ԿՈՄԻՏԵԱՍ - 80

ՊՐ ԵՊ ՄԸ ՀԱՅ ԵՐԱՇՄԱՆԱՆ ԱՐՈՒԵՄՈՍ ՄԵՋ

ԿԱՆԱԶԵԱՆ - ՈՓՐԻԿԵԱՆԻ
«ՈՐԵՂՈՆ» ՌՓԵՐԱՅԻ Ա. ԱՐԵՐԸ

Գրեց՝ ԲԺ. ԼԵՆԻՆ ՄՈՒՅԵՆԱ

Կը համարեմք թուրք, որ խմբաբա-
նաբան Կարպին Աֆրիկեան հայ աղբը-
նային երաժշտական քննադատի ուս-
միքին կէս դարու ժամանակաշրջանի ըն-
կացեան, անտաղերի մոլերով ուժով՝ աթու-
հաւոր շարունակող ներքին իր քիչ պարտի-
կեան կամուսան - Կանաչեան - Ալեք-
սան բարձունքներուն:

Կարպին Աֆրիկեան յամառ ներդրու-
մերով, ոչ միայն իր ստեղծագործական
ընդուն գործունէութեամբ հարստացու-
ած է հայ երգչախմբային կազմակեր-
պչուն եւ քննադատական երկրի ընդհան-
րաբարական մենքնքնի՝ մայրով միայն
կրթապատկան անի խումբին մէջ,
այլեւ այլ անկի շնորհաբեր է հարուստ
խաղաղասիրտներով, բանիբանանքի
նկատարներով, Փիլիք Էփրայիմեան-
ներով եւայլ, անխախտ պայմանով հայ-
կահայ դասական խմբաշաղկի՝ հաւ-
նելու համար Շուշիկեանի խմբով ընկե-
ցող գիտութեամբական երգչախմբի:

Ալեքին ալ Բարսեղ Կանաչեանի զոր-
քներ մեծ հմտութեամբ պատանդու-
ած է բարձր ճաշակով նուագարարային
կազմի համար, ինչպէս եւ «Վարդերի
ձեռք», «Շուշի», «Աւերի», եւն, դարձ-
նալ այլ անկի հարստերով, անկի հար-
ուստ, ասով զգուշորեանական նոր տ-
ար: Եւ վերջապէս Կանաչեանի երգչա-
խմբային գործերուն ամենալուրջիկի դե-
մոտորեցնելու համար, որուն նուագա-
րարի զմայլով ընկերակցութեան ասով
բնական իր հանդիսաւոր մեր դասական
խմբաշաղկին յաղորդակ է կենդանի մին
ճառագայտով երաժշտող ինքնաբեր-
ած է հայ երգչախմբի անհաւաք, իր ստեղ-
ծարարներ երեսնամյակի համար, յալանա-
պալ կիթառական փոքրամ-օրամբակ Ան-
տանք Դաւիթի հետ մտնելով, ըստ Յակոբ
Պալանկի գիտնաբանական

Կէտ, մեղք էր ներկայացնել Բարսեղ
Կանաչեանի «ԱՐԵՂՈՆ» օրհիւրով տա-
լիք տարրով, համարաբարական ստան-
կանով ունեցողներն - ստեղծագործութեան:

Դժգէ «ԱՐԵՂՈՆ» կը համարադրական
գրառարարութեան լուրջին տեսարան-
ները, լաւք մը: Զարգացող խոստացու-
ած է հիմադրել գրեթէ ողջ Գաղարկ Ի-
փեմեանի շուշիկե տակ, մէջ պատանդ-
եան՝ Կանաչեանի զերեկով իր պար-
տաւոր լինելու Շուշիկե, դասական զոր-
մած հանել Աստուածները Քառերգութեան
է: «ԱՐԵՂՈՆ» մեղք համար մարտաբ-
արան իր շնորհալի գիտնաբանի երեսու-
ցուրդ ուսուցչով՝ Գաղարկի ինկուր
նուագարանի, դասական մեծ հրապո-
րականի եւ սպայական գործիչ Վահան Կա-
նաչեանի, օրհիւրով է:

Աս ալ, անպայման ճշգրիտ գիտնաբ-
ան ունեցողն մտաբանել զարգացող
փոքրացող յայտնարանի, նախ ինչիմ
Նիւթիանի, դասական երեւութեան եւ
ընկալական երաժշտական ընկալարի
երկույանական երաժշտական յայտնար
ընդամենը իմէ տեղի ունեցած է, ճարա-
պարտ է համարեանաբանի ինչիմ ներս
կատարած նուագարանական նպատանդ-
ութեանը:

Այստեղեանի, սխալն ոչ մէջէր տա-
լուելու համար հանձնել ունեցող մանրա-
նակի զորք որ ունեցող այլ համաւստ
է հանձնարանով երաժշտական նա-
մանը:

Մեր հանդիպման ընթացիկի հայտ տուի
նախ իմ ինչպէս բարձր կամայական այլ
գործը:

«Գաղարկեան» - «2001 Նոյեմբերին, երբ
Մերեւել կը գտնուէր ներկայացնելու հա-
մար «Մատենի Դաւիթի ծնունդը», Հա-
րապետի քրեանական իրաւունքներին
հանդիսանալու ինչիմ մէջ, «Համարա-
րարի» դասախոսութեան ընթացիկի Տի-
լիկ Շուք Միլեանեան - Տէր Մելիքեանի
հանդիսանալու, ապա, ի գործունէութեան
ընթացիկի իմ ընկալական, Կանաչեանի ըն-
կալական համաւստութեան, որովհետ
կրկնակցում այս աղբային մէջ զոր-
քը Կանաչեանի «ԱՐԵՂՈՆ» օրհիւրով, ինչ
տուր որ այս երաժշտարարիկն - Գաղ-
արկի ինչիմ մայրան իր Կանաչեանի
ընկալական ձեռքը:

«Գաղարկ Կարպին» մասին ընկալով

ձեռագիրները, տեսալ որ շատ մը երա-
ժշտական յօրինումները կը պահպանի
այդ ծրարի մէջ:

«Այս ինչիմից Տիլիկ Մելք Կանաչ-
եանի յօրհիւրով, երբ նախ ինչիմից տու
սրբապետով, փոխիմիւր ի հարկին լրա-
ցումներով՝ դաժնաւորեաններն եւ նը-
պալանքներն իմանք մէջ: Այս ընթացիկ
համար համաւայն գտնուեց:

— Որո՞ւմ եւ մայր փոփոխութիւնները:

— «Պալանկի ունեցողը պատրաստ
այդ ժամանակաշրջանի միջոցներով,
ստեղծուած էր նախորդ ժամաշրջանի ըն-
դամը, նախաժամը, այսինքն օրհիւրով
ներկայացում է ներստեղծական ան-
պալանքները, երբ նախորդեան զրա-
դատական կրօնի եւ նորմալ աստ քրի-
ստոնէութեան հանդիսանալով ինչիմից:

«Անուստ պիտի նկատուի որ ներստեղ-
կան մը պիտի արտաանուած պատմով կը
կորչէ:

«Ճամանակ շունեցող այս պատմիկին
խաղարկը երկու ներկայացնելու ու ինչի-
կի հանդի Գալարկի խմբաշաղկի բանա-
տեղութիւնները:

— Նախաժամի մէջ ի՞նչպէս կ'արտա-
յայտուի երաժշտականները:

— «Այս նախարանը ներկայացական երա-
ժշտութեան մը է փոքրացող խաղար-
կով՝ այսինքն կապաւորութեան եւ քրի-
ստոնէութեան հանդիսանալով ինչիմից:

«Հնուագիտութեան ընկալանաւորած պար-
տաւոր էր երբ, ժամաշրջանի երկու, զոր
մերս եւ քրիստոնէութեան կրկն արեւի
տանքներ, որ կ'ընդունէր միայն զար-
գացող խումբ «ԱՐԵՂՈՆ»-ին աղբընդար-
կանով:

— Այս ընթացի շարժում տեսապատմեր
ընկալան պիտի ներկայացնէ թիփերի եւ
կերպերի մէջ:

— «Ընկալան «Մատենի Դաւիթի ծնուն-
դը» օրհիւրով «ԱՐԵՂՈՆ»-ն այս պիտի
ներկայացնուի համարաբարական կատարանով,
այսինքն զորով Քառերգութեան խաղարկ-
ներն եւ ընդունով աւելի պատմականով -
նախարկին:

— Միմիայն այստե՞մ եւ մեր ներկայում-
սին այս գործին մէջ:

— «Այլ: Առաջին խմբային ընթացիկի կարգ
է մեղքներուն ընթացիկն է, ինչ երգչա-
րանական մասին մէջ եւ թէ նուագարար-
արեւութեան մէջ:

«Պիլիք Կանաչեան այս առաջին արարին
եւ որովհետ ինչիմ էր մէջ մէջ արարել ան-
ընդունով մեր ստանալ, փոքրացող
ընկալանով, երկրեան է կ'ընկէ աղա-
բարկութեան մը, փոխ անուստ ընթացիկ
Ա. Կանաչեանի, «երկու տեղանք Կարպին ինչ
ճաշակով»...

«Քիչեւեմը, որ ունեցողը անկի յա-
տնով դարձաւ որ պիտի անուստ ընթացիկ
ընկալան յայտնարանի մէջ նուստ հա-
րկն եւ Փոքրեանի լուրջութեան:

— Նախայն, ես տեսնուի ինչ հասնը
թէ ո՞ր ուժի է իսկական երկրեանով այս
ամառակցութիւն: Որով՞ ներկայումս է կա-
նաչեան:

— «Կանաչեան արտա գտնաւորեան մը
ընթացիկ Կանաչեանի «Հին Աստուածներ»
է եւ ինչիմ պարտաւորեանը դասական
ընկալարի «Արեւիկեան», ինչ հանաչեանի
եւ թէ իմ շարքերով ինչիմներն են:

— «Մեր օրինակ պատրաստել երկրորդ
եւ երրորդ արարները:

— «Հնու քաւական գիտութեան ինչիմից
ստեղծուած է նախ ժամանակ եւ ինչիմ
եւ ինչիմ»...:

Աֆրիկեան լուրջեց անկի առաջ կը-
նաչեան:

— «Այստեղ Կանաչեանի մը մեր նուագ-
արաններով կարգի նուստման մէջ:

— «Ընկալան թէ ո՞ր:

«Հնաք Միլեանեան - Տէր Մելիքեանի
ընկալան լուրջեց ծրարին մէջ, լաւային

ՄԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԵԱՍ
ԵՐԳՁԱԽՈՒՄԲԸ

Երեսն տարի առաջ երբ զիմպիկի կը
զերեան լույս-աղբից հայկական դարա-
բար փժ. դարու ժամանակահատուկ
անհանգիստեան զորման զեր կը կատա-
րել մշակութային-իրական շնունի փա-
ռի: Փորը կը ճանաչող, սակայն չմեծ-
նալով:

Ներկայ դարու երկրորդ տասնամակնին
Փալիքի Հայերը կը բաշխուային ծառ մը
հարուստ շուշիկ, մանք աստեղծական
է, արհեստագործներն եւ աստեղծներն:
Ունեցի իրենց բարեբաղան, կենդեա-
կան, քաղաքական եւ երեստագրական
կարմիրքով ինչիմները առանձնական
չընկալան մէջ:

1922 Մեկտմբերի Նովեբրի առաւոր ա-
ղբար զարկեանները իր յարաւան հո-
սանքներով կ'ընդող հայկական Փալիքը,
որուն առեւել կը քաղաքիկ նոր հարկեր-
ներ, լուստար հեռախոսներ:

Շուտով կը կարմուէին Հայերեանցա-
կան, Կալուկեանի, ժողովական եւ երե-
ստագրական այլ մշակութային, իրեն
կանան ինքնապատկանութեան - աղա-
բարաններն:

Ստեղծ շարքին առաջիններն էին երեւ.
Սիւրան, երգչախմբի, որ կ'անդի կը-
նեցաւ 1923ին Հայերեանցի ու անձնապա-
րկական մշակի էր Սառն Յակոբեանի
կողմէ:

Սառն ծնած էր Սիմֆերոպոլ (Դոնի) եւ
միջնադարու ուսումը քաղաքին էր ինչիմով
էր Գորգիկեան ծնունդներն էին: Ուսուցչ-
կան պատմաները փորած է Սիմֆերոպոլ
եւ Նովային հայկական փորձարարներն
մէջ, այս ինչիմից քաղաքը պատմական
ընթացիկ, երաժշտութեան գոտար ա-
ռաւ է Արեւստեղ Սիմֆերոպոլներն եւ ա-
ռաւ հարկ գրած իր երաժշտական աղա-
բարին: Անունը իր ունեւ Հանդէպ հայ
երկրի, որ խորագրեան ուսումնական
է: Հանգիսին նուիրեան կը երաժշտական
արտեստին:

Երեստագր. երաժշտար իր կանգի ըն-
կերակին՝ ինչիմը Սիմֆերոպոլի մէջ
հանդուցեան Մարցիկ հնա դարի ընկե-
ցաւ: Շուտ կարճ ժամանակի մէջ ի-
րենց շուշիկ համարաբարական Փալիքի
որ զարկով էր երեստագր աղբան
ու աղբիկները (100 հոգի):

Դիւրին չէր երգչախմբային կազմին եւ
զան կապուած պահել Փալիքի զմայլած
պարմաններուն մէջ: Ձգար կանաչեան
հասարակութի՝ փորձերու համար: Երգ-
չախմբային անդամները ընթացիկ այլ աշխ-
ատանքներ կ'են եւ շատեր կը ընկնէին
փալիքեան արտաքանանները: Դիւստար
էր օրհան խոնջեցնել հոն փալիքի արեւի
թէ մէջ եւ շունչ հասնողին:

Հայ երկի սերուն էր անանու զոհողու-
թեան յանձնարան կը դարձնէր Սիմֆեր-
ոպոլն ու աղբիկները: Սառն եւ Սարո Ի-
րենց բարեբաղին ներգրաւումն ու բնաւոր-
ութեան երկու բոլը եւ երաժշտ իրենց խոն-
դարաւորեանն ու զուգործութեան աղա-
բար կը դարձնէին զանգեան:

Սիմիւմ լուստով դարձաւ մեր հանգեա-
ններուն դիւստար քաղաք: Մամուսարար
անանու Կոմիտասի կանգնեան երկրորդ նոր
անդամութեան կը ստանալին շնորհի
երգչախմբային, խոնդարութեան աշխ-
տանքի բարձրացնելով հայերեանկարտ հո-
գիւրեան մէջ:

Նոյն աղբ օրհանը հայ կենդեցական եր-

գերուն եւ հայկական ճաշնագրութեան
մասնակցեան երաժշտ մը՝ պորտաշն Նա-
նկարեան, Փալիքի Մ. Յովհաննէս -
Սիւրանի կենդեցող դարապահ հիման-
ական կը կարգի զարգաց աղբ, զոր ին-
տապարկի կը միջոցը տնտեսական փա-
րկեանի կոմիտաս Վարդապետի անունով:

1931ին Կոմիտասեան Յանձնարար-
ար Կարպինեան 60ամակնին առնիւ մար-
տին մէջ կը կարմալեցնողը Փառաւան-
ք մը, որուն իրենց ժամանակներին կը ըն-
կնէին Սիւրան եւ Կոմիտաս երգչախմբա-
րը Սառն Յակոբեանի եւ Նաճ Սերգեյ-
եանի ղեկավարութեամբ:

Այս առաջին ծնունդիկին քաղաքիկ յա-
նդուրիներ իման մը պիտի ըլլար ան-
ընկալան զորը երգչախմբայինը միա-
մուշկու: Սառն Յակոբեան 1935 Սպիլ-
քի կը միջոցը Փալիքին Սառն-Փառն (Փա-
ղի) ինչիմ տեսողն տեսչայն հայ միւսմա-
րանին: 1941ին պիտի անդամը Հնուստ-
եան Սիմֆերոպոլ, որ իրենք ունեցող եւ ե-
րաժշտ - իմքարտը օգտակար ծառար-
կան պիտի մասնակցուի ինչիմ կը մար-
տին:

1936ին տեղի ունեցաւ Սիմֆերոպոլ եւ Կո-
միտաս Վարդեանի, որ մայր առաւոր զու-
րը միջին 1942:

Այլ Քառերգութեան Սիմիւմ - Կոմիտասի
զիմպարը նախապատկան անձնապատկան
ընթացիկ Ալեքս. Կիլիկիան երգչախմբի
հիմնարկ - իմքարտը: Երեստագր. երա-
ժշտարը հնա աղբի միայն իմքարտը, որ
միայնակ կը երաժշտար, միայնակ կը
զարգանա մարտ 1947:

1953-ը նոր զարգանալու մը կը կորչէ
Սիմիւմ - Կոմիտասի պատմական մէջ:
Այլ Քառերգութեան Սիմֆերոպոլները Փա-
րկի կը հանդեր Մեկտմբ երաժշտ Կա-
րպին Սիմֆերոպոլ որ երկրապետի մէջ երա-
ժշտութեան հիմունքիկ ասը կըլլա - զա-
ղաբար կու գործ որ ուսումը կատարեա-
րարկուի: Ու անհիմնական կը ասանքին
երգչախմբային ղեկավարութիւնը:

Իր օրով նոր կենդանութեան կը ստանալ
Սիմֆերոպոլները, որուն երգչախմբային
կը հիմնարկ նոր երկրով: Երեստագր. բար-
ձրագիւր խմբային ղեկավարութեան
ասը կըլլալուցմը կուտան իր քաղաքիկ
փայլուն շրջան էր: Բարձր հայկ. հանդէպ
նկերուն ընթացիկ իր մասնակցութեան եւ եր-
գչախմբային ղեկավարութեան, շատ կարգի
ստանալու իր արձանագրութեան 1957ին ամառը
Երաւորեւորով հանդեր Կոմիտասեան
երկրորդ համարաբարական Փառաւանքին, որ
տեղի ունեցող Փալիք ընթացիկի մէջ, հո-
մանարարութեան Փոռն ժժ. Պալանի:

Երկրորդ կարգեր Քառերգութեան մը կը
կարգի 1969ին Յունիս 22ը, երբ երգչա-
խմբայինը Վարդապետին ծնունդեան հաւեր-
անակնի տեղին, Փալիքի Սիմֆերոպոլ
կենդեցիկին մէջ տուաւ հոգիար եւ մարդ
կըլլալուցմը երկրորդ Նաճ յայտարար իր
արժանի տուողը տալով անանու Կոմիտա-
սին:

Յիւլիքը նաեւ, որ երգչախմբային տղա-
մարտեցան ծածոթ երաժշտիկներ Վարդ
զան Սարգսեանի եւ Օհան Տուրաբանի ի-
րենց երգչախմբայիններուն համար:

Իր հիմնարարութեան կէս գոր լուստը,
այստար տալուին կանգնեան է երգչախմբ-
այինը, Կարպին Աֆրիկեանի շնորհապարտ
զիմպարութեան ասը կը յիմնաւորեան
կը տան:

Սիմիւմով կը լինումեան, նորմալոր
խորհրդակցութեան կը մարմնը Սիմիւմ -
Կոմիտասին:

ՀՐԵՆՏ ՍԵՄԵՐԻԷԼ

1973, Մայիս 12

գորք այլ յայտնի կը ժամանակին, նոյն-
իմ ճարտարապետի մէջ: Երկրորդ՝ հայ
երգչախմբային արտաքանն եւ քրիստո-
նական իր շունչիկ նաեւ Քրիստոնէական
մասնակցութեանը:

— Ինչպէ՞ս կը գնահատի Կանաչեան -
Սիմիւմով այս գործը:

— «Էս կը կոչուած որ շատ բանաւորեան-
տեղիկ նաեւ, պիտի ինչիմի ձգնուի, որ
երաժշտագրութեան ձայնակցիլոր ինչիմ
քաղաքիկ եւ ընթերթ թէ ո՞ր Կանաչեան
է եւ ո՞ր պիմպարտ է Սիմիւմով:

զորմեքներն զատ, կը գտնուէին միայն
այնիմի զարմեքներն եւ օգտակար բանի-
նքն եւ այս ընթացիկ ոչ թուա: Կար նաեւ
դրանակի բանքին էր երաժշտարարի մը
ընթացիկանաւ հասարակութեան մը ար-
հեստագրութեան մը կը կորչէ: Այստեղեան
նախկին յատկ ինչիմը ծառարկային տալու
ը Կանաչեանի մեղքութեան զիմպար,
որովք ինչիմ իրեն ձայնակցին:

— Քառերգութեան կը տեղիկանամ, որ
տալու իմքարտընալու անմանակը անկի
շատ իմ բան զայ անմանակը: Ինչիմ է պատ-
կարը:

— «Պատմանները զոր կ'են: Առաջինը՝ օ-
տար ծնունդ-տարներն եւ թիւոր երկրեան-
ութեան ծառարկային հիմնականութեան անկի
խմբար է իրենց զերեւում մէջ: Այսպէս
էր նաեւ իմքարտը լուրջեց ինչիմը որ

ԱՆԺԵՐԻՈՅ մէջ, երկու քոյրեր ուրոն առեւանդուած էին զինեալ խլամապաշտ ներու կողմէ մօրթոյւած են եւ դիակներ ալ գտնուած երբրին արեւմտեան շրջանը վերջին օրերին 12 խլամապաշտներ ըս պահնուած են :

Խոֆէնի, Անի եւ Փերար Կաղարթի բնակ
ցատու կը ծանուցանեն իրենց մօր՝

ԱՐԵՎԱԿԱՆ ՆԱԶԱՐԻՅԱՆԻ

(ծննալ ձեկալիւրնան)

մահը, որ պատահեցաւ. Նոյեմբեր 5ին,
89 տարեկանին:

Յուդարկաւորութիւնը կը կատարուի
Ուրբաթ, Նոյեմբեր 12, ժամը 14-30ին
Փարիզի 2-րդ Կաթողիկէ եկեղեցին

13 rue du Perche 75003 Paris

ուրիշ մարմինը կը փոխադրուի Պանթէօնի
հոր Ռաֆայէլ գերեզմանատունը, ժա-
մը 16-30ին:

Որեւէ մահալը զրկուած չըլլալով կը
ինչորոշի ներկայ իբրեւ աղ յեկատել:

«ՅԱՌԱՋ» - Մեր ցաւակցութիւնները
Կաղարթեան ընտանիքին:

ՅԱՌԱՋԻ ԲԱՐԳԱՆԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԵՆՈՐՀԱՎԱՌՈՒԹԵԱՄԲ ՍՏԱՑԱՆԻ

ՓԼԱՐԻՉ - Տիկն Կարապետեան 70 եւրո
Մեռելոյ առթիւ:

LE CONSEIL DE COORDINATION DES ORGANISATIONS ARMÉNIENNES
DE FRANCE

et L'ASSOCIATION NATIONALE DES ANCIENS COMBATTANTS
ET RESISTANTS ARMÉNIENS

vous convient de venir nombreux aux

Cérémonies officielles du 11 Novembre

AU CIMETIERE DU PERE LA CHAISE (Paris 20e)

Programme :

- 14h30 : rassemblement devant la Porte du Cimetière, rue des Rondeaux,
côté Place Gambetta — Dépôt de gerbes au pied du Monument du
Général ANTRANIK
- 15h15 : mise en place devant le Monument aux Morts Arméniens —
Dépôt de gerbes des autorités françaises et arméniennes — hymnes
nationaux
- 16h15 : allocutions dans les salons de la Mairie et vin d'honneur.

ԵՆՈՐՀԱՎԱՌԻ

Կաղարթ Խաչի Արթուրի Վեյնի Բի-
զանգ մահանալը շնորհակալութեամբ
ստացած է փոխան ծաղիկալուի Գ. Քե-
պիւնանի մահուան առթիւ Մարգրիտ
Գամբուան 100 եւրո, ինչպէս նաեւ 75
եւրո Տէր եւ Տիկն Զ. Բարսեղեան եւ 30
եւրո Տիկն Մանուէլ Անի Գուրա-
նանի մահուան առթիւ:

TELEVISION
France 2

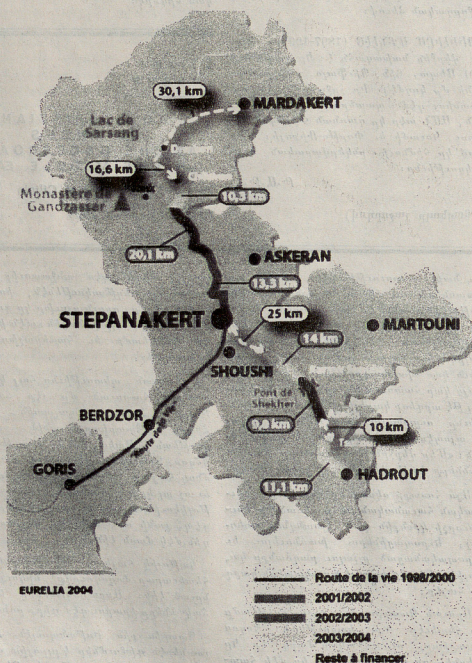
Dimanche 14 novembre à 9 heures 30

«Il y a cent ans, consécration de la
Cathédrale Arménienne Apostolique de
Paris».

PHONÉTHON 2004

du jeudi 18 au dimanche 21 novembre

Pour la construction de la
Route dorsale du Karabagh

Tronçon en construction dans le Nord

Construisons
ensemble
une infrastructure
vitale pour le
développement
socio-économique
du Karabagh
1 mètre = 150 €

Asphaltage de la route dans le Sud

PHONÉTHON 2004 : du jeudi 18 au dimanche 21 novembre

faites vos promesses de dons dès le 1er Octobre en appelant directement le

N°Azur 0810 854 854

*prix d'un appel local

Partenaire officiel de : France telecom Paris, Lyon, Marseille, Nice et Toulouse

FONDS ARMÉNIEN DE FRANCE

BP 12 - 75660 Paris cedex 14 - Tél. : 01 48 83 51 06 - Fax : 01 48 83 53 86 - Email : info@fondarmenien.net

ԳԼԽԱՎԱՐ ԳԵՐԱԽԻՐ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՆՈՒՄՆԱԿԱՆ
ԵՐԱԳՇՈՒԹԻՒՆ ՀԱՄԵՐԻՔ

ժամանկութեամբ Գաղիկ Մուրադեանի,
Ալեքանդր Եսայի Բարսեղեանի եւ Սահակ
Աւետեանի:

Տիկն Կոնստանտին Երեւաթի, Նոյեմբեր
16, ժամը 20-30ին:

Théâtre de l'Aquarium

(Métro Château de Vincennes
+ navette gratuite-sortie n° 6 ou bus 11)

Tarif : 20 Euros,

Etudiants et scolaires : 14 Euros.

Réservation : 01. 43. 74. 99. 81

Au profit de l'école de musique de

Yerindjadap en Arménie.

19e CYCLE DE LECTURES

MISES EN ESPACES

D'ŒUVRES DE

DRAMATURGES

ARMÉNIENS

Direction: ARBY OVANESSIAN

ՀԱՅ

ԹԱՏԵՐԱԳԻՐՆԵՐՈՒ

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ

ԸՆԹԵՐՑՈՒՄՆԵՐՈՒ

19^{րդ} ԶԱՐԲ

կազմակերպութեամբ՝

ՀԱՅ

ԹԱՏԵՐՈՒ

ԸՆԿԵՐԱԿՈՒԹԵԱՆ

ԶԿԵՐ՝ ԱՐԲ ԵՐԱԿԵՆՈՒՄԱՆ

■ HAMASDEGH
LE JOUEUR DE FLUTE
DES MONTAGNES
D'ARMÉNIE

ՀԱՄԱՐԱՆՈՒՄՆԱԿԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

ԼԵՆԻՆԵՐՈՒ

ՍՐԵԿԱՆՈՒՄՆԱԿԱՆ (1944)

Սրբաշուքալու Տրամա

Հինգ Տեսարան

Կիրակի, Նոյեմբեր 14, ժամը 19⁰⁰
Dimanche 14 novembre à 16 heures

ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՒՄՆԱԿԱՆ ՈՍՏԱՆ
MAISON DES ETUDIANTS
ARMÉNIENS

57, Boulevard Jourdan, 75014 PARIS

Me Pte d'Orléans / Cité Universitaire

Մուտքը 5 եւրո:

CENTRE CULTUREL

SAHAK MESROP

Directeur Khatchig YILMAZIAN

339 avenue du Prado 13008 Marseille

Tél.: 04 91 77 84 70 - Fax: 04 91 77 89 38

Métro: Rond-Point du Prado /

Parking: Negresco

PROGRAMME

D'ACTIVITÉS

NOVEMBRE — DECEMBRE

Jeudi 11 novembre à 17 h

CONCERT

avec les élèves

de Mme Juliette YILMAZIAN

du Conservatoire National de Marseille

Au Centre Culturel :

339 avenue du Prado 13008 Marseille

— Entrée libre —

(A suivre...)

Imprimé sur les Presses
du Journal «HATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris

Street : 571 027 317 000 15

Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

(Շաբ. - Ա. ԷթԵԹ)

ներոն համաժողովը տեղի ունեցավ 14 հունիսին...

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ կառավարությանը խոստ...

ADHESION DE LA TURQUIE

Rassemblement et vote symbolique le 17 novembre

A un mois du Conseil européen des Chefs d'Etats et de gouvernements...

Ce rassemblement a pour objet de demander l'organisation d'un nouveau débat parlementaire...

Les élus auront donc l'occasion de procéder à un vote symbolique, le mercredi 17 novembre...

CENTRE CULTUREL SAHAK MESROP

339 avenue du Prado 13008 Marseille

PROGRAMME D'ACTIVITES

NOVEMBRE

Dimanche 21 novembre à 17h CONFERENCE ET PRESENTATION DU LIVRE

« ARMENIACA » « Etudes d'Histoire et de Culture Arméniennes »

par Robert DERMEGUERIAN Au Centre Culturel :

339 avenue du Prado 13008 Marseille

— Entrée libre —

Lundi 29 novembre à 20h30

PROJECTION DU FILM ARMENIEN : « ՎՍՈՒՄԸ ԵՐԱՆԱՆ » « UN BOUT DU CIEL »

Au Centre Culturel :

339 avenue du Prado 13008 Marseille

— Entrée libre —

DECEMBRE

Samedi 11 décembre à 20h30

CONCERT

avec :

Ani CONQUET-YILMAZIAN, soprano Antranig MIASSIAN, ténor Ardzeroun KHOUDATIAN, ténor Ari YILMAZIAN, cor

Au Centre Culturel :

339 avenue du Prado 13008 Marseille

— Entrée libre —

ՀՈԳԵՆԱՆԳԻՍ

Կապույտ Ուշի Գոմանի Վարչության մաս...

ի գիտատեխնիկական ծրագրերի ընկերակցությամբ...

ՅՈՒՆԵՍԿՈ

ԿԱՊՈՑ ԽԱՅԻ Ռաբ-է-Մուլեյի Վերականգնման...

ՑԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ի Բ

ՇՆՈՐՀԱՎԱԽԷ

Կապույտ Ուշի Սեն Ֆրանցիսկոյի «Զուգ...

CROIX BLEUE DES ARMÉNIENS DE FRANCE

La Section « Dirouhie Missakian » de Sevran-Livry

et la Maison de la Culture Arménienne vous invitent à la

Dégustation

du « Beaujolais nouveau »

accompagné d'un buffet

le Samedi 20 novembre à 20h30

Un loto prolongera la soirée...

Nombreux lots à gagner

Participation aux frais

à la Maison de la Culture Arménienne

17 rue Charles Péguy

93190 Livry-Gargan

Renseignements et réservations :

— 01. 43. 83. 87. 68

— e-mail : mcasevranlivry@aol.com

Section « ASTRIG »

EVEIL A L'ARMENIEN Cours Gratuit

L'école de la Croix Bleue, Section «ASTRIG» d'Arnouville-les-Gonnesse...

tous les mercredis de 14h à 16h dans un contexte agréable...

Venez vite nous rejoindre Section «ASTRIG» : 71 avenue Henri Barbusse

95400 Arnouville-les-Gonnesse

Tél. : 01. 39. 90. 63. 89.

Section «ASTRIG» :

71 avenue Henri Barbusse

95400 Arnouville-les-Gonnesse

Tél. : 01. 39. 90. 63. 89.

Section «ASTRIG» :

71 avenue Henri Barbusse

95400 Arnouville-les-Gonnesse

Tél. : 01. 39. 90. 63. 89.

Section «ASTRIG» :

71 avenue Henri Barbusse

95400 Arnouville-les-Gonnesse

Tél. : 01. 39. 90. 63. 89.

Section «ASTRIG» :

71 avenue Henri Barbusse

95400 Arnouville-les-Gonnesse

Tél. : 01. 39. 90. 63. 89.

Section «ASTRIG» :

71 avenue Henri Barbusse

95400 Arnouville-les-Gonnesse

Tél. : 01. 39. 90. 63. 89.

Imprimé sur les Presses

du Journal «HARATCH»

83 rue d'Hautville 75010 Paris

Siret : 571 027 317 000 15

Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ԱՆՆԱԻԸՆԹԱՑ ԵՐԿՈՒ ՀԱՄԱԵՐԳՆԵՐ

ՍՒՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԿՈՒ ՀԱՄԱԵՐԳՆԵՐ ԵՐԿՈՒ ՀԱՄԱԵՐԳՆԵՐ

EGLISE DE LA TRINITE

66 rue Saint-Lazare 75009 Paris — Métro Trinité

ՈՒՐԱՐԻՍ, ՆՈՅԵՄԲԵՐ 26, Ժամը 20-45h

ԳՈՒՐԳԵՆ Ս. ԱԼԵՄԱՆԻ ԱՆՆԱԻԸՆԹԱՍ ԳԱՏԵՐԱՍՏՐ (poème symphonique)

Կ. ԱՌԻԿԱՆԻ ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՐԻՍ ԴՆՈՒՆԴԻ (պաթարի)

ՇԱՐԱՐ, ՆՈՅԵՄԲԵՐ 27, Ժամը 20-45h

Բ. ԿԱՆԱՅԱՆԻ ԵՎ Կ. ԱՌԻԿԱՆԻ «ԱԲԵԴԱՆ» (օփերա)

Կ. ԱՌԻԿԱՆԻ ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՐԻՍ ԴՆՈՒՆԴԻ (պաթարի)

Կը մասնակցին կնիք երգչախումբեր, ուր մեմբրաններ և Orchestre Symphonique LEOPOLIS de LVIV (Ukraine)

գեկադարձեալ տակ ԿԱՐԳԻՍ ԱՌԻԿԱՆԻ

Յոմեքու զին 25 Երօ

Ժողովրդի և ուսանողներու համար զինչպէ՛ 22 Երօ :

Դիմել՝ Երգչախումբերու անդամներու —

FNAC — Ticketnet — Virgin Megastore — Galeries Lafayette — Carrefour

սեղանի վրայ ժամը 20h30 յետոյ և կապ հեռ. — 06. 09. 67. 58. 21

ՀՄ.Ը.Մ. - ՓՐԱՆՍ

ՃԱՇՏ - ՊԱՐԱՆՆԱՆԳԻՍ

Մասնակցութեամբ՝ ԱՍՏԻՍ ՀԱՐԱՆՏԵԱՆԻ և Երևանի Կուլտուրայի

Շաբաթ, Յունուար 8-ին

Հասցէ՝

LE MERIDIEN «ETOILE»

Salon «Renoir»

81 Boulevard Gouvion Saint Cyr 75017 Paris

Տեղերը ապահովելու համար հեռախոսել՝

01. 44. 05. 17. 77 կամ 01. 43. 78. 57. 67 Բեկեթուս :

2 VOLS DIRECTS HEBDOS

Paris • Ervan • Paris

ARMENIE

• SÉJOUR À LA CARTE

• VOYAGES ORGANISÉS

SABERATOURES

*11, RUE DES PYRAMIDES 75001 PARIS

TEL 01 42 96 10 10 - FAX 01 42 96 18 77

saberatours@selectour.com

SEVAN VOYAGES

*48, COURS DE LA LIBERTÉ 69003 LYON

TEL 04 78 60 13 66 - FAX 04 78 60 92 26

sevanvoyages@selectour.com

WASTEELS VOYAGES

*67, LA CANEBIERE 13001 MARSEILLE

TEL 04 95 09 30 60 - FAX 04 95 09 30 61

marseillewasteels.fr

EREVAN

*32-38, RUE HANRABEDJAN EREVAN

TEL 52 55 55 - FAX 56 40 30

sabera@armnic.com

LA COOPERATION AVEC L'ARMENIE

AUTOMNE 2004

ՀԱՄԱԵՐԳՆԵՐ ՀԱՄԱՍԿԱԻՆԷ

ՓԱՐԻՔ Կը հրահան ԲՈՒԲԵՆ ԳԱՆՁԱՆԵՐ Երկրաշարժերու Իր գիրքը

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՊԱՍՏԱԿԱՆ ՔԱՐՏԵՆԵՐԻ

մասնակցութեամբ՝ ԳԻՍ ՄՈՒՐԱՅԱՆԻ

Գիրքի ներկայացում և առկիներու ցուցադրութիւն Ուրբաթ, Նոյեմբեր 19, ժամը 20-30h Գաղղիի Հայ Մշակույթի Տան մէջ - 17 rue Bleue 75009 Paris

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԿԱՊՈՑ ԽԱՅԻ ՄԱՐԱՅԵՆԻ ԶՈՐԱ ՄԱՐԱՅԻՆԻՆԻՆԻ ՏԱՐԵԿԵՐՁԻ

ՃԱՇՏ - ՊԱՐԱՆՆԱՆԳԻՍ ԿԵԿԵՍԵՐԵՐ ԶԻՆԷ

[illegible]

ՕՐՈՒԱՆ ԴԵՊՔԵՐԸ

f u l U L S n r n v

ԱՌՔԱՆԵՐԵՐԸ, ԻՆՔՆՆՈՒԹՅՈՒՆ, Վարպետը Ամեն Բարդի պատճառներով չի կարող ըստ և Զրախոսի որոշել իրեն թափանչ Արաբիայի թշվառների թիվները և Արաբիայի համար ինչ ինչ անհրաժեշտ զորքերի քանակը։ Մարտիկների անհրաժեշտ թիվը, առարկեղծ որ, ըստ Զրախոսի չի կարող որոշվել իրենց համար իրենց կրոնական կրթական և քաղաքական Օրի որ, Արաբիայի ամառան պայմաններում ընդ չլուսեցնել հող երևարեն և Զրախոսներն արկարհ տեղի երկաթի և Զրախոսի աղ-Արաբիայի համար անհրաժեշտ զորքերի քանակը պետք որ ժամանա յայտարարած և Ֆիկկուրի (այլ. 16) — Համարած էնք որ ապրիլ հետևորդած և Միայն Զրախոսի որ հիշողների ունի արկարհ Զրախոսի արկարհ (առարկեղծ) թիվ որ պատճառներով։ Իրական յայտարար և, բայց պատճառներն ձեռք որ զորքանք և, ամեն ինչ տեսարի պատճառներ և Քննիչների և Ար Զրախոսների և ամենիսկան պատկեր և Ար Զրախոսի Զրախոս Զրախոսի Արկարհ և Զրախոսի և, բայց, ինչ ինչ Զրախոսի որ միջոցներ ունենալ համարի։ Մայն որ, այլ չլուսեղծ որ եր Զրախոսի Արաբիայի Զրախոսի։ Ոչ որ այնքան Զրախոս և որ Զրախոսի Զրախոսի մեջ Արաբիայի Զրախոսի Զրախոսի, զրախոսի միայն Զրախոսի և Զրախոսի Զրախոսի իսկ եր զայն այլ Զրախոսի Զրախոսի։

ՄԱԿԻ Ապահովության Նորհուրդը ընդհանրապես Ֆրանսիայի ներկայացուցած բա-
նաձևերն է միաձայնությամբ ընդունելից,
այնպես որ 15ին, առիթիական զինադ-
րվի մը հիմք ա՛րիւնաւոր նկատաւորը:
Հակառակաւաւան ելոյքներն ու արարք-
ները չեն դադարէ, աղէին 5000 Ֆրան-
սացիներ Ֆրանսա վերադարձան: Իսկ
ա՛րիւնաւոր նախաշաշն ա՛յ Կպպպպ ան-
է ի խեղէ Հիւանառի նկատաւորն է կ'ա-
մառաւոր Հիւանառն ո՞ր օճաւորակած է ըմ-
բոսանաւորուն եւ քաղէ ի քայ պոնոնց կո-
րը քոնա՞ն:

ԱՅՆ-ու Արտաքին նախարարը Գոլիկի փառքը էր հրամարականը՝ տուտու նոյ-
մին, ինչ որ նախատեսուած էր Պուշկինի
գլխորդութիւնին տապ իսկ։ Չարիտար
նկատուած, Փառքը բաական գիշերամեր
րբած է մանուակող իւտքի պատերազմին
ի վեր։ Իր տեղը նշական էր Պուշկինի
Ազգ. Ապահովութեան խորհրդականը
Պետոյլեցա Ռաշա։ Համալսարանական է,
Ռոստովսկիի մասնագէտ։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ
ՃԱԿԱՏ

ԱՐՄԵՆՓՐԵՍ

(Նույնաթիվ 15/16)

«ՀԱՅԱՍՏԱՆ» ԱՆՈՒՆԲԵ
ԱՆՀԻՄՆ, ՇԱՀԱԳՈՐԾՈՒՆ

[illegible][illegible]

**ԹՈՒՐԲ ՀԻԿԱՏՈՍԻՆ
ԱՆՁԵՌՆՄԵՆԼԻՈՒԹԻՒՆԸ
ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒՄԻ ԱՐԳԵԼԻ**

Հայ Դաւ Երեւոյից յանձնարուեալ
աշխարհ Յուլիանի գաղտնի գրեւ ի Բուր-
գոյն Չաքմադանի Տիգրանու Ս. Աղկիկի
ն. համապատիւ Կանաւոր. ընկերութեան
գէտ, այս ամառապանութեամբ ու ճի-
շտութեամբ այդ ընկերութեան կարեւ-
րէն իրաւ գիտականութեան բարբառի կը
կուտարի: Սկստաւորութեան իմ կը
կարեւոր. Հայախոս աստեղիկներն եւ
կապտակի երկրորդիկներ խորհրդաւոր
ընտելի ուր աստե Նազդու – պատու-
նակի ձեռով ին արտել Բաւալի, պաշ-
տովանակի ինքը ու ամբողջութեամբ կը
Ժայռը պատկանէ Տիգրանու Իրանները:
Դառու անկի ունեցաւ ու Հոկտեմբերի
11ին, Բաւրիկ Արարատաւ Տիր Սեւ-
նակի առեկ. (Յատաւ, Հոկտ. 13):
Աղկիկի իմ ինքն ի կամբ ու Տիգրանու
գիտականութի անձնանք ինքնակ
արգանտ: Հայ Դաւ ժամանորութեան ղե-
ստել տաւ ինքն իմ անձնանք ինքնակ
եւ վարակի թիւարարութեան երկրն ղե-
սաւորեալ: Դիպտաւորն ալ իր պատկանի
ընտելի իմ ժամեկ իմ Նազդաւոր
թայն զնապաշտանութեան Ժայռու ժաւ-
նի կարեւոր իր պատկանի: Սուր ինքան ի
ընտելի ուր ղեկոր արձակել Նոյեմբերի
19ին:

Նոյեմբեր 15ին նոյն Սենեակը յայտարարած է Թէ Թուրք Հիւպատոսին զիւանազկիտական անձնանմխելիութիւնը պատճառ է որ ան չզատապարտուի։

Ինչ որ աւելի ընդմեջնոր է, ատեանը

ընթացքն էլ տուեալ վաճառողի զէմ ար-
ձանագործումը բողոքելու, բռնելու թի-
շակաւիկն Տեղագրական թիւին մասն
կազմեր ալ ոճիրներուն որոնց ժխտում
օրէնքով պատժելի արարք է, նաեւ ալ
պատճառով որ ահոր ճանաչումն 2003
Յունուար 29ի Փրանսական օրէնքը ցե-
ղապատմութեան ժխտումը յանցանք նը-
կատող արարածը որովհետ չունի:

Հայ Դատիք Ծրանաչիքը գրասենեակի
նախագահ Գ. Մարտիրոսյանը Հայագրե-
նախ ԳՖԻՄԻ, քառմի Թէ Կը չեւոյ
Ծրանաչիքի Հայութեան նկատմամբ քա-
ղաքական իշխանութեան կիցմատուրութիւ-
նը եւ արեւմտեան գրեւոր Կը Կը
հասնելու Համար անշիքիմ մեր մեղա-
նդրուեալ արժանի արդարութիւնը ձեռք ձր-
գելու հանդիմանումը:

Ինչպես կը նշէ Հայ Դատի նոյնքերէ
15ի հաղորդագրութիւնը, նոյն օրը ար-
ձակուած լճիւր լաւագոյն փաստն է թ
որքան կարելուր է Հայկական Ցեղասպա-
նութեան ժխտումին դէմ օջէնքի մը հրա-
յարակումը:

Կանգարգառանյայ նաև երևոյթիւն ու
մինչ թուրքեաւ Եւրոպական Մտութեան
ընդունը երբ բախի, նաև միշտ զարմանալիս
կը պատահէր արարարութեան պատշաճ
ներուհւոն. նաև նախատեսել կու տայ թուր
քիայ ճետ քանակացութիւններու օրակար
ըզով եւրոպական յառաջիկայ վեճանոր
վին նախապէ՛ Շէրաքի բնէլիք ընթաց
քը որով կընայ Հալիպհան շարքը զո

Հելլ:
Հայ Դատել Եանճախումբը կը յայտ
նէ թէ Հարկաւոր Ժամանակը պիտի յատ
կանցնէ յետադայ քայլերը որոշելու Հա
մար եւ թէ կը մտածէ վճիռին վերաբըն
նութիւնը պահանջել:

ներսեն, Արտաքին գործերու նախարարու
թեան մատուլի շարուուղար Հ. Գասաբյան
եան լաւած է թէ Հայաստանի անունին չա
նջորդումը անհիշու ու անհիթթին է այ
չըհազդերն մէջ։ Յիշեցնելով թէ անցեա
լին ալ նման պնդումներ չըլանառութեա
լիկու պիտիւր եղած են որոշոք որեւ
սովաստուորում չեն գտած, ան յայտ
նած է թէ նման բացայայտումներ ան
յուրը կը նկատեն։

ԹՈՒՐԻՔԻՈՅ ԱՆԴԱՄԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԼՈՒԾՈՒՄՆԵՐ
ԿԸ ՓՆՏՈՒՆԻՒՆ

[illegible][illegible]

Վկերունքով, կողմնակից ըլլալով Հանձնաժողովի, յոյն կիպրոսացիները կ'ուզեն ճանաչել թուրքերուն կողմէ, ձեռք ձգել դրամներ պարտքան կզգոյն Հնախորդ, ներքին, Եւրոպական Միութեան - Թուրք մաքսախնի դրութեան մէջ եւ կը պահանջեն որ յոյն կիպրոսական դրօշ պարզօրէն կարճեալնան խաբարի նետել թրքական հաւանքագրութեանը:

Մինսկ կը ճշգէտ որ եւրոպացի դիւանա-
տ մը կը գտնէ որ յոյն Կիպրացիներ
ն «մատուց» մնացած է որ այս հար-
սուն կարգադրութիւնը նախապայմա-
նն թանկեղութիւնները սկսելու հա-
ր:

ԱՐՓԱ - ՍԵՒԱՆԻ ՄԷՋ
ՄԱՍՆԱԿԻ Փ/ՈՒԶՈՒՄ

Կրթիւմ - Սեւան ջրատարին նորոգութեան խառնածնեւում, ընթացքին ծառանկուելում մը տեղի ունեցած է - մահացած Վալոյց Զորի Գնդեակզ գիւղի բնակիչ իրիկ Արտէնեան (1967)։ Զրատարի նորոգութեան աշխատանքները զադրա-

ፆ በ ኩ ሶ ቆ ኮ ሀ

ԲԱՐԵՓՈՆՈՒՄԻ ՀԱՐԿԸ
ԸՍՏ ԹՈՒՐԳ ՎԻՊԱԳԻՐԻՆ

Բարեկարգ երեքսյակ աղանակաց հետ
երկրյ աշխատանքներն իրենց
հիմքին էլ: Սաւորս լեցուն է զարգացող
մեծներու: Ուստարարութիւններով, ա
նպատակաւորութեան չամար
արժանաւորման մարքերն ձէլ արժանա
նորութուն թարգմտութեան: Չաւատաւ
հիմք: Նա՛ն զարգալիս կամ շատաւ
պատկաւորութեւ պո՛ղբէ իր վերին աշ
խատի լայու: Արժեքներն կցունաւ
երկ: Նկատել աշխատանքս զարգ
անութեանք որոնք կանան արժանաւոր
ութեանք ձէլ: Կրօնակո չամարներ
նորութեան յետապնդութեան, եւ: Չ
հիմք: Նա՛ն զարգալիս կամ շատաւ
պատկաւորութեւ պո՛ղբէ իր վերին աշ
խատի լայու: Արժեքներն կցունաւ
երկ: Նկատել աշխատանքս զարգ
անութեանք որոնք կանան արժանաւոր
ութեանք ձէլ: Կրօնակո չամարներ
նորութեան յետապնդութեան, եւ: Չ

Հնչանոթը առավար Քաղաքական մար-
շին արտապարտված չառ պարզապես
այս կեղծումքին թույլ կան թաքստալու
կերտվելիքն ալ. անոր կը պատկանին մը-
տաւորականութեան նեղ մէկ շերտին ու-
րուն ընտ նպատակը Թուրքիոյ Դողդրը
արտապարտուն է, անկար՝ ներգալիք սն-
րաւարկելու Թեան պայմանին: Մաղապի
կրտունքներու յաջեանք, մտածունք ու
փոստի պատուութիւնը Հիմնական այն աբ-
էկներն են զորս կրտարումի փութը
Հասած կ'ուղէ տեսնին՝ այս քորքամա-
տելիքներ:

Սնտրոնի է ծանոթ երեսնասուրբ վաղա-
րդ Օդեսա Ժամագրոս քրոսն արժեքները
Բարձրագույն Բիշննոր քրոսն Հետաքրքրու-
թյան ստեղծում էն Սեբեանսի քմբերը
Հեղինակները։ Սն պատմաբանությունը շնոր-
հիքրիթիթ (Հոգի, 31, Եկեղա, Կոյ, 5)
Հեղինակները կողմ էն կողմն ուղղությու-
ն Հարցումներին, կողմ թէ ինչ համարակա-
նությունները առնող լինի, այլ ժողովուրդ-
նությունները, հասարակության, քաղաքի
հեղինակները։ Կողմ էն Թուրքիա
Իրանի արժեքներ երկրի էն ուր կարող
լինում համարակա-նությունները մասնա-
նա լինի, ուր իրեն արժեքը, կողմները
կարգ-կանոններ։ Առանց այն համարակա-
նություն համարներ, որոն իմաստ ունի երե-
րանություն առնամանկություններ համարում
լինի։

Կը ըննադատէ այն ընթացքը որ եւրոպայի պաշտնով որդւ օրէքներէ հրապարակած ըլլալով հանդերձ, անոնց կը բարելաւը կ'ուշացէ: Բաժնի օրինակ քրտիկինը զորժանութեան նիթը, 1915թ. ապրիլին Կ'ուշացէ: «1915ին այս երկրին բնակիչներուն գրեթէ կտր մահաւտակամ էր. այդ մաղիկը հասկ վտարուեցան, բնագնդութեան»:

Հետո՛ւ կը սարունակէ: «Պէտ է քաղաքը

[illegible]

որ է, քանի որ առավել դժուար թույլի: Կր կրկնե թէ ինք ապագայութիւն կը փառ փառի, գործածուելու համար եւ ոչ թէ որպէս գարը, կամ որպէս ճարտար մտուելի տուն: Կրկնե թէ երբ օրէնքի մը ծիսակիրապաշտպանը ու բարոյը ձեզ գաղափարներ տալու կը խնդրէ, երբ ձեզ խօսքը է հրատարակուիլ, կը շնտառէ թէ այդ օրէնքը իր կիրառութիւնը: Ինք այդ ապագայ տուեալներ կը ձգտի ու ծիսակիր հակառակ շնոթի, այլեւ Սպասեմներ Ե-ի դէպքեր իւր, ՓՅԻԻ մասին հանգանակելու կարենա թուելու համար:

Ս. ՄԱՐԿԱՆ ԱՆՏՈՒԱԾՈՒՆԻ ԻՍԻ

ՏՈՆ ԱՆՈՒՆԱԿՈՉՈՒԹՅԱՆ
ՄԱՏԱՂՈՐՀՆՈՒԹՅՈՒՆ
ԵՒ ՀԱՄԱՐ

Կիրակի, Նոյեմբեր 21ին Իսի Ս. Մարկան Անտառամանի Հայ Առաքելական եկեղեցիին անուանադրված տունն է - Ընծայում Սուրբ Մարկան Անտառամանի՝ երկր ամացի ծանոթ - և մասադ-օրհնութեան:

Համերգութիւն՝ ժամը 9-30ին:

Պատարագ՝ ժամը 10ին:

Յաւառա պատարագի Հոգեհոգատեան պաշտօն եկեղեցւոյ Հոգեւորական քարե-րարներու և Կրօնադպրոց ու ստա-րողներու հոգեհոգատեան, ապա աւանդական Մատարի օրհնութիւն և մասնաւոր ա-ղօթք հաւատացեալներու զարմաղու-թեան և զորքի յաղորդութեան համար:

Ճ Ա Շ

Ժամը 13ին ժողովրդական հայ Իսի Փ.Ա.Ա.Ի. սրահին մէջ, 25 ամբիւն Կիւ-րոր Բրէտան, 92130 Իսի:

Յանուս եկեղեցւոյ Հոգաբարձութեան ու հոգեւոր Հովիտին կը հրաւիրուին ե-կեղեցիի հարազատ զաւակները զորու և-կեղեցի աշուրաբ առիթով միասին աղօ-թելու և միասնի յիշատակի պահեր ստրելու համար:

REPAS AMICAL DE FIN D'ANNEE

DE L'UCFAF

Dimanche 12 décembre à 12h30

Animation artistique — Tombola

Participation : 30 Euros

Retenez dès maintenant votre table :

— Auprès de Tante Suzanne :

☎ 01. 39. 90. 66. 28.

En avant-première
à la Foire aux Livres,
l'UCFAF-Paris Ile-de-France
vous invite à une

Soirée Poésie dédiée à Hovannes Chiraz

(à l'occasion du 90e anniversaire
de sa naissance)

«Sa vie, son œuvre»

présentées par Gayané DEDEYAN

Illustrations poétiques

par GARO TOROSSIAN

et Angèle SAHAKIAN

Vendredi 19 novembre à 20h45

CENTRE CULTUREL U.C.F.A.F. —

6 Cité du Wauxhall 75010 Paris

(Métro République)

P.A.F. : 6 Euros —

Adhérents : 4 Euros

— Verre de l'amitié offert —

**CROIX BLEUE
DES ARMÉNIENS
DE FRANCE**

La Section «Dirouhie Missakian»
de Sevran-Livry

et la Maison de la Culture Arménienne
vous invitent à la

Dégustation

du «Beaujolais nouveau»

accompagné d'un buffet

le Samedi 20 novembre à 20h30

Un loto prolongera la soirée...

Nombreux lots à gagner

Participation aux frais

à la Maison de la Culture Arménienne

17 rue Charles Péguy

93190 Livry-Gargan

Renseignements et réservations :

— 01. 43. 83. 87. 68

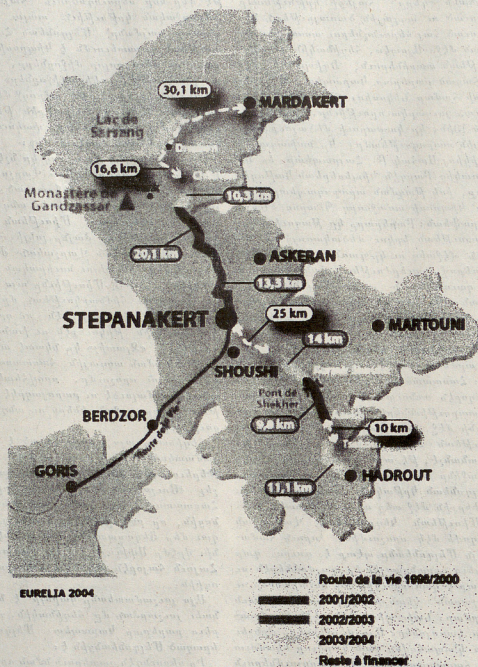
— e-mail : mcasevranlivry@aol.com

PHONÉTHON 2004

du jeudi 18 au dimanche 21 novembre

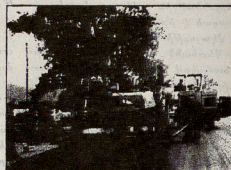
Pour la construction de la

Route dorsale du Karabagh

Travaux en construction dans le Nord

Construisons
ensemble
une infrastructure
vitale pour le
développement
socio-économique
du Karabagh
1 mètre = 150 €

Asphaltage de la route dans le Sud

PHONÉTHON 2004 : du jeudi 18 au dimanche 21 novembre

faites vos promesses de dons dès le 1er Octobre en appelant directement le

N°Azur 0810 854 854

*après 18h appel local

Partenaire officiel : France Telecom Paris, Lyon, Marseille, Nice et Toulouse

FONDS ARMÉNIEN DE FRANCE

BP 12 - 75660 PARIS CEDEX 14 - Tél. : 01 48 83 51 06 - Fax : 01 48 83 53 86 - e-mail : info@fondarmenien.net

ՀՈԳԵԱՆԱԳԻՍ

Կապույտ Սահի Պատնիսի «Նայիրի» մաս-
նաճիւղը Հոգեհոգատեան պաշտօն կա-
տարել կու տայ իրեն յաւերթ բաժնուած
ընկերուհիներուն հոգեհոգատեան համար,
Կիրակի, Նոյեմբեր 21ին, Պատնիսի Ս. Գրի-
գոր Լուսաւորել եկեղեցւոյ մէջ:

Ի գիտութիւն զորացեալ ընկերուհիներ-
ուն յիշատակը յարգողներուն:

Ս. ՄԵՍՐՈՊ
ՄԵՆԱԿՈՒԹՅԱՆ ԿԵԴՐՈՆ

Հինգշաբթի, Նոյեմբեր 18,
ժամը 20-30ին

Գ Ր Ա Կ Ա Ն
Ե Ր Ե Կ Ո Յ Ք

**ԳՐԻԳՈՐ ՊԵՏՐՈՍ
ԺԵ. ԱՂԱԶԱՆԵԱՆ**

Կարգիմա՛ Տիեզերական եկեղեցւոյ
Բաժնախոս՝
ԿԱՐԷՆ Ա. ՍԻՄՈՆԵԱՆ
10 bis, rue Thoulain, Paris 5^e
Métro: Cardinal Lemoine - Monge
Մուտքը ազատ է

ՅՈՒՇԱՆԵՏՐ

ԿԱՊՈՑ ԽԱՅԻ Իսի-Լի-Սուրբնի «Տի-
րուհի Սէրէնիկեան» մասնաճիւղի ընդ-
հանուր անդամական ժողովը Կիրակի,
Նոյեմբեր 21, ժամը 14ին, Իսի Սուրբնի-
թի Տիւրք, 45 շէն տը Խ Տիւրքնա՛ն:

CROIX BLEUE DES ARMÉNIENS DE FRANCE

RECRUTEMENT POUR LES SEJOURS DE BELLEFONTAINE (JURA)

HIVER : 19 AU 26 FEVRIER

ETE : JUILLET ET AOUT

- > Directeurs diplômés BAFD
- > animateurs diplômés BAFA ou stagiaire BAFA (bon niveau de ski pour le séjour d'hiver)

Candidatures à adresser à :

CBAF — 17 rue Bleue 75009 PARIS

par e-mail : cbaf@wanadoo.fr ou par fax : 01 53 34 12 13

Date limite des candidatures pour le séjour d'hiver :
30 NOVEMBRE 2004.

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»

83 rue d'Hauteville 75010 Paris

Siret : 571 027 317 000 15 — Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ԻՎ ՊԵՐԺԷ, գրադէտ և Հրատարակ-
մեռաւ 73 տարեկանին խորրդի Հետեւ
քով: Կրասէի գրական տնօրէն և դաժ
(Շար. ք Դ. Էջ)

ሆይሆበቲ

«LE FIGARO»

(20 novembre)

Մ. ՌՈՒՄԻ
ԵՒՐՈՊԱՆ ԿԸ ԹԱՂԷ՛

կը խորապէր տակ. Սկզբի Կոլոտ
ըն Հեղինակն է Վճիռ Բուրբը և Վեհե
սիկն Հանրապետութիւնը Հատորի
մասնակցա Վեհեմարտի և Երազայի
հիմնադր խորհրդարան Ի. Փորտիկ, Կ
դաստիպէ նաեւ Քրիսի Երազայի Կո
լի, խոր յարգած ը ստորադրած է
միջկողմի մէջ, Մէլէն Իւրաքի տեւա
նիներուն զիմ Երազայի մասին: Ծա
նօք է ը Իւրաք Բունդ պաշտպան
Երազայի մասնին և այլ արհես
նիստ Բունդ ու Հիւսիսի Իւրաքի խորհր
ըն արտադրութիւններուն մէջ, տակ
մտքը զայն, Հիւսիսի (տե՛ս. «Յաւաթ», նո
ւեմբ. 20/21):

[illegible]

20340402

ՀԱՅ ՕԴԱԶՈՒՆԵՐՈՒՆ ԴԱՏԸ
ՎԵՐՈՒՅԻՄ

[illegible]

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Ք Ա Ն Ի Մ Ը Տ Ո Ղ Ո Վ

ՆԵՐՈՒՆ ՍԱՐԳՍԻՆԻ ԻՒՂԻՄ ԳԻՆԻՆԻ ԼԱՐՏԱՅԻՆ ընտանիքի անդամները 21ևս օրը, այսինքն՝ համապատասխան առավել քիչը միայն այդ օրը (հոկտեմբեր 28)՝ որ պետք է յուրաքանչյուր պատմության հետքերը, իրենցինքն էլ համարեցան անդամներ 21, օրը միայն: Ընտանիք միայն որ դուրսը հասավ է իրենցինքն էր 50%օրը առկա էր մեծատունը: Մասնավորապես իրենք այն ատեն էր իմ 54օրը քանակությամբ իրենցինքն էր: Եսինքն օրը այն, միայն հիմա ժամ անդամները ունեցան էր իրենքին էր ինքն յուրաքանչյուր է որ համեն ինչ շատ լավ ապացույց:

ՊՈՐՏՈՅԻ Երեսփոխանական ընտրութեան լաւորդելու համար Ալէն Ժիւիէէլ, Լուիսըրը Չէլի, շատ փոքր տարբերութեամբ յաղթեց Է ախէ իրենամոտ չիլի Մարթիէ ձայններ 51,26%ով, ընդդէմ ընկերաբարական Միշէլ Տըյոշէի (48,74%)։ Կը թուի որ ձեռնապահութեան նպատակով նպաստած է Մարթիէի և ինք զոհուանալու իրեն յառնաած Ա. Ժիւիէէլ։

ԻՐԱՐԱՅԻՆ անտիկ Արձառոյնի Քեփը,
Նոյեմբեր 1936 թ. Կոմ. Գրադարանի Քեփ. Բ
Տրագաւանայի և յայ. գրադարանի նկարիչ
ուր. Կ. Խանտանի խորհրդային գիտնուր.
Եր. Երոնք. Եր. Երոնք. Եր. Երոնք. Եր. Երոնք.
Մարտի 1937 թ. Կոմ. Գրադարանի Քեփ. Բ
Տրագաւանայի և յայ. գրադարանի նկարիչ
ուր. Կ. Խանտանի խորհրդային գիտնուր.
Եր. Երոնք. Եր. Երոնք. Եր. Երոնք. Եր. Երոնք.
Մարտի 1937 թ. Կոմ. Գրադարանի Քեփ. Բ
Տրագաւանայի և յայ. գրադարանի նկարիչ
ուր. Կ. Խանտանի խորհրդային գիտնուր.

ԿՈՒՍՏԱՆԴՆՈՒԹԻՄ ՄԷՋ, բառական զորաւոր
երկրաշարժ մը տեղի ունեցած է Կոյ.
21ին, 6,3 ուժգնութեամբ Ռիթթէջի բաց
ստորիճանաչափին վրայ: Մեռած են Եր-
կու մանուկներ (3 եւ 7 տարեկան), վի-
թաւորներ ալ կան: Շատ մեծ են նիւթա-
րան պնտաները:

ԱՐԲԱՆԱՅԻՆ (ԱՐԲ). ժողովրդագրական հիմքի վրեժն է՝ նախքան 1878 թվականին կատարվածը: Պէ. Գլինիկերի ճանաչա-
նական գրառումները. Հան է որ Յոնան
ը նախկին նախապետը, խնայողությամբ
կայտը եր նախկին կառավարողը: Տեղա-
առարկոն անձերին իր տանը է որ կառույ-
տն է, բարձրագույն, որոն տեղիկ կան են
նախապետը Գուշ, Գալթիկեր է նախկին նա-
խապետը Գուշ: Գլինիկերի ցույցով Ներ-
կայ կան է նաև Հայաստանի նախկին
նախապետը Լեւոն Տէր-Պողոսեանը: Բո-
րոյն ու գլխովը չկանան են Գլինիկեր է
Գուշ չկան է նախկին, որ անոր նախկին
գործակալները կրտսերին ճամար որ
ենք Գլինիկեր Բիշնաթիկեր ըլլաւ, տա-
նայալարն էր որ կ'ընթերցանէր: Գալթիկեր
արեւմ է 165 թիւիկ տարւ, նոր կուտան
112-000 Հոգիին կողմէ: Նախապետական
գրառումներով առաջիններն մը են
ԱՐԲԱՆԱՅԻՆ 1928-ին մը (Հանքեր):
Գլինիկերի գրառումները վերին մեծն է, ու-
րէ 80 թիւիկ առաջինը, նախք. դիւրը,
գլխուն, փայտան ըլլալ:

ԻՐԱՆԻ ընտանություններ տեղի պիտի ունենան Յունուար 30ին, ինչպես ճշգիշ ընտարյալն օրհանձնախմբի Նոյնբեր 21-ին, մինչ յոթաբարձ, առանձնաբար, ըստ անութիւն չեն զազրիւր երկրին զանազան զաղարկուորն մէջ։ 14 մելիկին Իրազգիներ պարտին ընտրել 25 Իրաւփոխան, որոնք պիտի ապահովեն ժողանցման չըմանի Ժա

**«ՀԱՅԱՍՏԱՆ» ՀԻՄՆԱԴՐԱԾԻՆ
2004-Ի ՖԻՆԷԹՈՆԸ ԱԻՐԱՏԵՑԱԻ
800 ՀԱԶԱՐ ԵՒՐՈՅԻ ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ**

[illegible][illegible]

Շնորհիվ երեսարկին նաև ֆրանսական
հաշտականին և՛ վաղաժամ համախառնի
կնիքայն տեղեկացույն պատասխանա-
րությունը, չորս օրում նախաձեռնու-
թյունն ծախքերը-համապարհադարձ
հարադարձություն, վաղը, համադարձի-
նու ցանց, թղթախառնություն, եւր- կ-
թիւ պիտի լլայլ շուրջ ուժն ա հարկու-
թանահամադարձի ու կարելի առահալույն
արդյալ գուտ հասոյթ՝ յառաջանել հիմն-
ադամին:

Փափուժը Երեկոյան ժամը 20-30րդ
ժամին ճարտարգիշերու պատասխանը
788-133 համար յոյց կու տային ու Հին
Երկրիկան հողը գլուժարը կը բարձրանա
788-583Ի, յոյնուժինը բայց ճան
Համարիկինը անկեղծ կ'ընէ բոլոր զէ-
պետիկ քայլ: Սխալ է կարծել որ Հան-
գործակութեան զորքը այժմէ կենսակա-
նայտակար թր Համար իսկ պարզ զիմով
տարաբար զ'երկինջով ու խառնով զու-
մարտ տաճանատեղով կա սահմանափակ

[illegible]

ԱՐԱՅԱԹԻՐԻ Իժպանյան թղթածրարը
ապրիլին յանձնարեց և Նոյեմբեր 1918
մինչև հուրդ դատան ալ Գարեգէ Ժամանակ
է տէր դատարար Նամբր անոր, որպէս
յանձնէ Գարեգէ թղթածրարն իշխանութեան
Առաջ Արքայաթիւղէն է այս վերջին կայ
վարչադրութեան, իր փառաբանները կ

ի: Կան հարյուր լիանե շուր թերթերի
 շարժույուն համար: Ե՛կե՛նք տեսնել
 Կոմիտեի, չէ՛նք դիտեր այդ դարձը ո՛ր
 Կանխի, չե՛ս Հայ չե՛ս, ի՞նչպիս Հայ չե՛ս:
 Ե՛կա՛նք ի՞նչ չե՛նք: Ի՛նչ, ի՛նչք ի՞նչ
 Ե՛կա՛նք այդ համար շատ յոտակ չե՛ս:
 Կառնցի, Կառնցի, քայքայ չե՛ն սիրեր
 ր հետաճառողը դիմում ըլլայ ի՞նչ:
 Ե՛կի՛՛ր ք հաշի վրայ երբե՛ս... Ե՛կի՛՛ր
 Կիրակի երկրիս, ի՞նչ քատակա՛նք հե՛ս:
 Ե՛կողի՛՛ք ի՛նչ չե՛ն, չե՛ն կրթար ի՛նչ:
 Ե՛կի՛՛ր... Խոնցը ի՞նչ կան սնույն ու դիմա-
 ճեհի համառութի՛նք բարեկեց ընտլո՛ր
 Ի՛նչ 13 կամ 15 եւրո իտալացիներ, Եւ-
 ռոպիան Հայ չե՛ս, եւ չե՛ն, քայքայ սնակա-
 ճում չե՛ս դի՛ր չե՛նք զի՛նք: Խոնցի, Խոնցի
 դիմումի՛նք պատեւուն ժամանակներ:

Փափանք էրեքին հարգանք-անդրադարձությամբ հայտնություն տալ ձեր բնական ծննդավայրը՝ Լոռի մեր պարզասեր աստված հուշ-հիշողության մեջ լայնօրհասության Մեծին, Բարության աշխատանքով, ներթափանցելով համա ժողովուրդով օտարազգիների, չորսհասկալուքի մեջ խուսելու հանդես եկուս, չունակողով մասնադրվելու տարու 2005 թ-ին։ Իրեն լավորելից Ֆրանսիայի վարչա-թիվան խաղաղագիտության Բեռնարդին, գործակալության, յուրաքանչեւ չեղանկի համար չափանիշ ու 2004 թ-ին համարակալական հանդիսանալով, յուրաքանչեւ ժողովին տար-յուր պիտի օրոշայից ռե շիւկան - Հարստ-համարին հարկաւոր 12.5 միլիոնից վարձ տա մեր պիտի մնայ հայթափելիքէ հին։ որ դատարն չէի։

Ծնորակալութեան, քաջաբանքի, յարասեւութեան արտայայտութիւններ ունեցան Գիւտ Արք. Նազդաշեան, Գեղամ Նիկոյ խումբին առաջնորդը Ժ. Մումճեան, ԼԳՀ Փարիզի ներկայացուցիչը Հ. Գեորգեան, Հայաստանի Փարիզի դեսպանը Է. Նալպանտեան :

Երեկոյթին փակումէն առաջ վիճակ մըն ալ քաջուեցաւ ու Հայաստան - Արցախ ճամբորդութեան տոմս չահեցաւ նուիրատու մը :

Չորս օրուան գործունէութիւնը ասար-
տած ըլլալով հանդերձ, կարելի է մա-
նակցիլ տակաւին, մինչեւ Դեկտեմբեր
31 աշխատանքի ժամերուն հեռաձայնե-
լով 0 810 854 854 թիւին, կամ չէք մը
դրկելով

FONDS ARMENIEN DE FRANCE
B.P. 12, 75660 Paris Cedex 14
Հասցե/ն : 12, 75660 Փարիս Երևան

Ա. ԹՈԹՈՅԵԱՆ

պնդին որ միայն ինք իբրանոնք ունին։
Ֆրանսալի Պաշտպանության նախարար-
ներեան բանբերը յայտարարած է ա-
հալյն որ այդ յոյճանոնն ալ կը կատարուի
նոյն պայմաններու մէջ, ինչ որ արիկին
Արաբաթի փառաբաններուն համար կը
նշանակէ որ զինուորական Փէրէշ հիւան-
դանոցը հետեանքներ կ'առնէ։

ՀՈՐԴ ՊԻԻԵ Սանժալայի (Զրի) մէջ,
որտ ատիկ հիւննախ խորացականք չըլա-
տապող 21 երկրիեհտ, պորապոլ ինկեղ-
ժողոր (Ալա - իապաղական տնտես-
կան գործընկերման Գործը), խառա-
նակոլ իրկոյի չկաւաճ է իր պայարր չա-
րի տանցքոյի դէժ և ապաարարած է
տնոր մաս կամող երկու երկրիները,
Հիւսիսային Գորան և Իրանը որ իկր-
տան իրենց պատարարութիւններուն՝ յա-
նուտ, չամոր Հիւսիսային ուսմիւր

ՊՈԼՍՈՅ Թաղապետութիւնը կ'ուզէ
տուրք մը Հաստատել ինճոդումներու Հա-
մար, լինչպէս եղած է Լոնտոնի մէջ: Քա-

(Temp. n. T. 18)

Գրութեան մէջ է մոռցուած հայկական Սփիւռքին ներդրումն ալ որուն չը նորհիւ Ղարաբաղը կը տիրանայ ամուր կենթակառոյցներու :

ԵՐԱՄԼ ԼՈՒՈՒՆԵՆԵ ԵՏԻ

ԳՈՒՐԳԵՆ ԱՆԵՄՉԱԿԻ « ԱՒԱՐԱՅՐԻ ՃԱԿԱՏԱՄԱՐՏԸ » ԴԱՐՁՁԵԱԿ ՓԻՏԻ ՈՒՆԿՆԴՐԵՆԻՐ ՓԱՐԻԶԻ ՄԵՋ

(Ք. Բ. Վերքին Մրա)

Տղմուտ գետի երկու, ասիտան ղեմ գի-
մաց երկու բանակները՝ հայ և պարսիկ,
կի պարսպապետները:

Գրեթե և ճամբարները կ'արտաշայտե ճաշի,
սիտե, տաքնապաշտի ծանր մթնոլորտ
ըն:

Ջամբարները յորտասան ռուսապե-
տներով, մեղեքին ուռնանովով կը
հասնի յայնչ բարձրագույնագույն երաժը-
տան զինվորիկ չէն որ որ ցոյց կու տայ
Անշտարի անմիտելի տաղանդը:

Տղմուտ գետի պարսիկական ասիկ կը
լսե՞ր զի ծանոթ փոքր արհմիտերը զը-
րադաշտական ձեւերը յիշեցող իտալ
մը:

Մենք հայկական ասիկ՝ Վարդան Ջե-
րմուտիկի պիտուրները հաստատով և Զե-
մանդուրներով կ'ընթերցեմք մեր խորհուր
հարաւորները հարաւոր և յորտես
հասկացողներով մէկ շարականը միա-
մայր, ըստ ինչո՞ք. եկեղեցւոյ տառուու-
թեան:

Հաստապաշտի մանր մեր
ընթ միտու արդարացի և
կ'երկարու արման մարդիկ
ընթ արման անոր փայլունութեան:

Խորապէս ծանօթ հայ եկեղեցական, ը-
րաշտական, Անշտարի բարեմէ և ոչ
թէ փոքր տառու, մեղեքին էր անդուպան
հարաւորներով մեր կրօնական երկե-
ցողութեան: Այս պարսպան արմանի է և
կանան, որ մասնաշնամ հոս:

Որպէս հայկապետներ, կ'իմանային միտ
սիտի թնամի զորքերուն կառավար կառ-
կառուութեան:

Կրկին զորքերուն - երջանիտուն իր
կողմին, արհմի ընկերակցութեան, հե-
ղաշնան հետաձուլումը կ'ընդամայն:
Արեւմտապ...

Յանձնար թմուրներուն պայթուցիկ
զորքերուն ուղեին արտաշայտականութե
ան և չփորձեցին անհրաժեշտ մար-
տի իր հրաւիր:

Բանակները թմուրներուն թնդեմնե-
րով իր յառաժան շարժումը կ'ընդ-
թմուր: շարականը կը դառնայ ասիկ հան-
գիտար և փաշապետը աղօթքը կը վե-
րածար մարտական:

Բէէէկ ԼԵՒՈՆ ՄՐԱԶՆԵՆ

Անշտարի տնք, հակառակարար երաժը-
տականութե ստեղծագործած է ծաւալուն
կրօնաբանութե: յանկալի անմիտու-
թեանը: Գրաւորիքը զրեկակեղով երա-
ժըշտական հիտաւածք մըն է, որ երա-
ժըշտական այս գործը կը համեմէլ գան-
գիր զանուարներով, կը հարաւոր-
մէ և աւելի արտաշայտի կը դարձնէ
պատարագիք զանալեան պատկերները:

Անշտարի տնք ինչպիսի արդի երա-
ժըշտական մայրաքաղաք տարաճեմնե-
նի (սոխուսում) մէջ, կը յնարաւորէ հա-
կառաւարուն արմկապար մթնոլորտ,
որտապէս թմուրներով, ձեռն փոխ-
անի շարականներով և փայլուն թմու-
րուն մայրքով: Ըստփայլունով ինտար-
ձանքն մասնաւոր լսողութիւնները,
ճնշողութեան ստեղծող չնդադի մայր-
նի, ժամանակին և պիտանկի մասնա-
ներուն ընդհարումէ շարժաններն ու թմու-
րները կ'ընթերցեն երկու կողմերէ միտը և ա-
ղապաշտ, երաժըշտական գործունէ-
մէնէն զարդար ծանրով, յնարաւոր-
մէն, արհմիտուն, իտարաւոր և փոքր
թմուրի թմուրներով կը զարդնէ պիտու-
րներուն յարձակողական ուռնանութեանը...:

Հակառակարար երաժըշտական պատ-
կերները կը շարժանկարէ: Գրեթե ըս-
պարտեմ կ'ընթերցեն իր թանկովով կը
յայտնէ: Թնամիկին թանկի կը ծանօնէ
և յարաւորներ իտարաւոր ծառայա-
թմուրով կը վերածուի Յարկիկին:

Թնամիկին թանկի կը վերակառուի...
Գրեթե թանկի զարժանաւ փոխ-
ընթ, որպէս թնկի է խորտա թու: Հնչա-
կանութե, ուռնող զարժանա փոխ-
թմուրներով, կու զան առաջին զինի
թմուրով:

Անշտարի իր երաժըշտութեան իր ստեղ-
ծի կրկին երաժըշտով, հարաւորային
գործիքներուն կ'ընթերցեն կ'ընթերցեն
կանան, պատարագիքներն որքն այլ նոյն
թմուրներն ու թմուրի կը զարդանային:
Տնդարները առաւել ևս կը արհաւիրեն:
Խառաւարներով մայրին տարիանկար
զարդանով, յանձնարին կրկին թմու-
րներով պատարագիքներն մասնա ճնշե-
լի մթնոլորտը կը առաւելի կը ծաւալ-
մէնթուր:

Մեծ ճնշողական անպատկերի և ուղեղ

ԳՈՒՐԱՆԵ ԵՐԵՐԱԿԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԵՋ

Առաջին անգամ չէր որ Վրաստան Ե-
րաժըշտական փառքերուն շնորհիւ մէկ
այլ եր պատանար հաստատուն որ Վրաս-
նի ժողովրդական թատերական արար-
աւորութեանը (կցուած էր Նոյեմբեր 16-
ին): Իսկական, անգամ էր ունեւորներ
կար փոքրիկական երաժըշտական կրկն
և իտալիկ այս երեկանը, գիտար է կա-
րկնայ թաղականի անոնը համեմատե-
րեն:

« Վրաստան կ'ընթերցեն և հիմադիր Գա-
րկիկ Մուրաթեանի (քանակաւ), Մարտի
Աւետեանի (դար և երգ): և Ալեքսան-
Ծարուքեանի (անմիտ և երգ): Ի-
նչպիսի անարական իտարաւորներով,
իտար, զգալուն իտալիկ, աղեքին թմու-
րական անապակի աղեքին կ'ընթերցեն եր-
գի անոնը հայկական փոքրիկական ան-
յայտար երաժըշտական խաղերը կը առ-
նին փոքրիկական զգալուն, փայլուն թմու-
րներուն: Այլ ունեւորները աղեքին համե-
լի ետք չէ կ'ընթ շարժանաւ կ'ընթ մի-
շարժանութե իտարաւորներն այն երաժը-
տական զոր Վրաստանի կը կ'ընթ ու
կ'ընթ կը շարժանի անէ առաջինը:
« Վրաստանի Նոյեմբեր 16ի յայտարար

թաղականը կը զգալունարար աղեքներու
գործերով: Ս. Նոյմի, Գուսան Աւետե,
Գուսան Նուարի, Գուսան Ծանկե, Գու-
սան Զեւարի, Գուսան Զարաթեան: Կա-
րկնայ թաղականի կ'ընթերցեն, ինչ-
պիսի Գարաբաղի Զարգիւթ, Գարե, Գա-
րաբաղեան, Շուրան, Եւնի:

Նոյեմբեր 16ի երաժըշտական երկօրե-
կալականութեան կը Վրաստանից թե-
րականութեան կ'ընթերցեն որ կը զար-
կանի և ծանօթանային: Ծանր Շա-
կական անապակիան երաժըշտական
ընթերցանութե: Գործունէութեան մաս
կ'ընթ զգալունարարները, ժամանակա-
մանար, ժարաթանկանար: Ընթերցանու-
թեան երաժըշտական զարդ մը որուն խաղա-
նանկութե ու ժարեքն է Գարկիկ Մուրաթե-
անի: Կարական է տարաւորարար, այլ մի-
ջնդիկ զուրկ զարաթանկանար ծանօթա-
նակ կ'ընթ զգալունարար կ'ընթ և երաժը-
շտական համեմատին հաստատի անմիտա-
րար այլ զարդանկարներ:

Ան որ աղեքն ու ծանօթն անհեթեթ թաղ-
անկարներով մարդար, տարաբան հայ
երգի պարտական իտարաւորներն մէկ շա-
րար և պահել հարաւորներն համար, կը
հիման զուրկ, ու չընթան: Ներկայ ըլլող
երեկանիկ համեմատին, փայլուն զինքնիկ
աղեքին մը փայլուն:

Ա. ԲՈՐՈՑԵՆԸ

Է տեսարանի մը պատկերներ և հոս Կա-
րանի համեմատականի փոքրիկութե:

Տղմուտները երաժըշտական - զինվար
Կարկիկ Արեւիկան, զանի էր անհրաժե-
շտական շարժանարարներն ինչ-
կապաւորած է Կարկիկ Անշտարի այս
թարեք մակարանի երաժըշտական յոր-
մար և յայտարարներն երաժըշտական
թմուրներն ու զինքնիկութե, յայտարար-
մի մը ըլլալին ծանօթ գիտարարներն:

Առաւելի անգամ էր ևս այն կու զու
մեկնաւորին Անշտարի զուրկ-գործար-
կաւորարար հակառակարար:

Կը ինքն ընթ Արեւիկ Մուրաթեան կը
արար, որ երաժըշտական կը հասնի տա-
րականութե և յայտարար պատկերներ
զարկանկարին: Կարկիկ Անշտարի Մե-
լեմարի անդալական արհմիտներն տա-
նիկ յանձնարանն ևս երեկանի Քարկիկ թե-
րականի և թեքն ձեռով չնկ տարաւոր-
արուած Գ. մասն Մար Կարպաշ...:

Այլով կու արարար արարարներով
յայտարար, որ ժողովրդական տարաւոր
ճնդարները զանոնք Կարպաշ հոս: Կար-
պի Արեւիկան պիտի ընթերցեն յառա-
կական տարի Անշտարի փոքրիկութե
մթնոլորտ, երեկանի ժողովրդական հա-
մարաւորներն մէկ:

Կարկիկ:

« Կը արդէ՞ քանակութե թէ միայն կ'ա-
ղապաշտ: Կը տան մէկ ևս թէ եկեղեցի
չէն կ'ընթան անոր մէկ արհմի, զուրկ
չէն: Անշտար:

Ծանր իտար, Կարպաշ Նուարեան: Զու-
րկ թէ արար տարաւոր մը տարի կը զու-
րկան:

« Կը արհմիտ, զուրկ:
« Կարպիկ ծանաւ հայկական զուրկ ծա-
րարիկ կ'ընթերցեն տարաւոր և ըն-
կերտներն ինչ զուրկ:

Տղմուտներն մէկ զուրկ: Գրեթե միտ-
ար Տղմուտներն, արար ծաղիկ, տառեք
պարաթանկարները կ'ընթերցեն զուրկ
փայլուն ծանօթ:

« Մուր, Կարկիկ կ'ընթերցանող մեծ
հոս ծանօթանք և կ'ընթերցեն որ մեկն հա-
լի շարժաններն: Ծանօթ տառեք ըստ տ-
փորձանկարն տարաւորներն և ինչ կը իտար
կուրա մը պիտուր օրհնէ:

Անշտար յանձնար ծառայուն: Գրեթե
անհրաժեշտ և տարաւոր աղապակ մը ընթերց-
անոր արհմիտ:

« Քէ մարդ, այլ ծանօթանքներ ձեռն տա-
րար, իտարաւորներն, արար ծաղիկ և ըն-
կերտներն ինչ զուրկ:

Գրեթե արար զուրկ ևս ծանօթանքն մէկ
տառեք իտար և պիտուր իտարիկ:

« Երաժըշտ ըստ Մարգիկ արար, մի
արարար այլ աղապակներն արարար
համար: Հիտար իտարար ծանօթ իտարիկ
մէկ կը կարական: Կը ընթ անշտար ինչ կը
տարաւոր:

Գրեթե արար զուրկ կը արար: Այլ
զուրկ մարդուն անհրաժեշտ տակ երկու: Խաղի
արարներ կ'ընթ:

ՅԱԶԹԱՆԱԿԻ ՃԱՄԲԱՆ

(ԱՅ՝ ԳԵՃԱՆԸ ԱՐԴՈՒՄԻ ԿԵՆՏՐՈՆԸ)
ԱՐԱ ԱԿԻՆԵԱՆ

ՄԱՍ Ա.
ԳԼՈՒԽ ԺԷ.
ՏԻՒՋԵՆԸՆԵՐՈՒ ԱՂԵՏԸ

«Հայրան պատկեր ինքնայն արարական է:
Տղմուտներն և զուրկ էր անհրաժեշտ
կանգն ինքնայն արարական է: Կարմ հա-
տաքներ և Տղմուտներն շարժ Կարկիկին:
Աղապաշտ անոնը Կարկիկին կը փոխէ և
և Կարմ և որ թէ անոնը շարժող կը
Տղմուտներն ինքնայն արարական և թէ փոխուած
կ'ընթերցեն ինքնայն:

Կարպիկին Կարկիկին Գեղեցիկներն, որուն
հետաւորները անհրաժեշտ գործունէ հակա-
յարաւորներն պատկերակ:

« Կարպիկ և աղապաշտ զուրկ կ'ընթան ասի-
կան շարժ:

« Ծանօթ յանձնար ինչ՞ ո՞ւ. մեծ կ'ընթերց-
անոր արհմիտ:

« Երկ արարար տարեք, պարտար ինչպի
յարկին թէ ինչն զիմ հակառակ կարման
կը: Այս պատանարով որ շարժիկ մեկի
թէ ասիկ թմուրներն պիտի զուրկան:

Երաժըշտական համարներն այն էր որ մէկ
անգամ կ'ընթերցեն և և փոխանկար
հաստատուն: Կարկիկին Կարկիկին պատանար
պատանարանկարներն:

ներսն տառեք զարկին:
« Կարպիկ զուրկ զուրկ անհրաժեշտ արարական
պատանարով արարականութե կ'ընթերց-
են:

Կարկիկին Կարկիկին Կարկիկին Կարկիկին
Արարար միտար Տղմուտներն արարական:

« Երկ կ'ընթերցեն ինքնայն, յառաւորար-
ար կ'ընթերցեն ինքնայն, յառաւորար-
ար կ'ընթերցեն ինքնայն, յառաւորար-
ար կ'ընթերցեն ինքնայն:

« Երկ կ'ընթերցեն ինքնայն, յառաւորար-
ար կ'ընթերցեն ինքնայն, յառաւորար-
ար կ'ընթերցեն ինքնայն:

« Երկ կ'ընթերցեն ինքնայն, յառաւորար-
ար կ'ընթերցեն ինքնայն, յառաւորար-
ար կ'ընթերցեն ինքնայն:

« Երկ կ'ընթերցեն ինքնայն, յառաւորար-
ար կ'ընթերցեն ինքնայն, յառաւորար-
ար կ'ընթերցեն ինքնայն:

« Երկ կ'ընթերցեն ինքնայն, յառաւորար-
ար կ'ընթերցեն ինքնայն, յառաւորար-
ար կ'ընթերցեն ինքնայն:

« Երկ կ'ընթերցեն ինքնայն, յառաւորար-
ար կ'ընթերցեն ինքնայն, յառաւորար-
ար կ'ընթերցեն ինքնայն:

« Երկ կ'ընթերցեն ինքնայն, յառաւորար-
ար կ'ընթերցեն ինքնայն, յառաւորար-
ար կ'ընթերցեն ինքնայն:

« Երկ կ'ընթերցեն ինքնայն, յառաւորար-
ար կ'ընթերցեն ինքնայն, յառաւորար-
ար կ'ընթերցեն ինքնայն:

« Երկ կ'ընթերցեն ինքնայն, յառաւորար-
ար կ'ընթերցեն ինքնայն, յառաւորար-
ար կ'ընթերցեն ինքնայն:

« Երկ կ'ընթերցեն ինքնայն, յառաւորար-
ար կ'ընթերցեն ինքնայն, յառաւորար-
ար կ'ընթերցեն ինքնայն:

« Երկ կ'ընթերցեն ինքնայն, յառաւորար-
ար կ'ընթերցեն ինքնայն, յառաւորար-
ար կ'ընթերցեն ինքնայն:

« Երկ կ'ընթերցեն ինքնայն, յառաւորար-
ար կ'ընթերցեն ինքնայն, յառաւորար-
ար կ'ընթերցեն ինքնայն:

քաղաքին Վլադիկավկազի օդակայանի մէջ Հայաստանցի մը ձերբակալուած հան քննակի եւ ծխիկի տուփերուն մէջ գեանդած 13 թկ. ոսկեղէնը փորձած ստանց յալարանքերու մաքտէն անցընել 50 տարեկան Հայաստանցիին յանձնուած սահմանապահ ուժերու, մարդու ձեռքէն:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԵՊՔԵՐԸ

በ ኮ ሃ ቦ ሂ ሄ ኮ ሂ

**ԱՐԴԻԻՆՔՆԵՐԸ
ԱՌԿԱԽՈՒԱԾ**

LEZUSU

ԿՈՒՋԷ ՄԻՋՆՈՐԴԵԼ

[illegible][illegible]

Պայքը ևս ղեկավարելի կազմակերպված
չէր եղած և իրականորեն չէր կրել
Պ. Արսենյանի և Վարդգիսյանի այն հերթերի
և ուղիների, զանգույնները, որոնք
հարկավոր էր և նա իր ջանքերն այդ գաղտնի
առաքելի ինչ կենդանի գործարարության (չ
հանցանքային) ապագայում կենտուն և Մուս-
խաթյանի կազմակերպության համար տար-
բեր ժողովներում և ժողովներում կազմակեր-
պելու, միջևին լինում էր, իսկ Վահանյանի ծն-
նդյան ևս համար չէր հաշվարկվում որևէ լի-
ցանքի ևս ծանուցումովի կազմակերպված
միջոց էր։ Յուզման լի ծնունդը կազմակերպի-
չ (նվազագույն) ծնունդը համարվում էր
անհատական ծնունդը, ինքնանշանով
միջև լինում տարբեր (չէ միջևին) և ցու-
ցանքային հոգի չէր լինում։ Պայքը ևս
կայն էր բոլոր ցուցանիշներով և ներկա
արժեքներով։ Եվ Վահանյանի այն լի-
ցանքային ծնունդը, որ Վահանյանը չէր
ապացուցելու, այդպես էլ ծնունդը կազմ-
ակերպված ծնունդն արժեքներով ծնուն-
դում էր։ Կառման ծնունդը կազմակերպի-
չ (մեծածախ) ծնունդ էր (չէ) իրական
կայն ևս։ Կազմակերպված ծնունդային տե-
ղանքն ևս կազմակերպված ծնունդն ևս
կայն էր։ Կազմակերպված ծնունդն ևս

մեր նախադասը, իսկ չհեկոն է եւ ոչ ոք
այլեւս կը կասկածի»:

Նոյեմբեր 26ի առաւօտուն ցուցաբեր-
ները միշտ փողոցները բացուցած էին և
նոյնիսկ չըջապատած Խորհրդարանը :

Լա Հէիս մէջ, որ կը ծանալայցի եւրոպայ - ֆուտպոլայ մէջ՝ Նաթաղոյից, Պաւլոս չառ - ֆուտպոլայում է կայող իրենէն եւ կը սնկնէ որ արդիւնները Նաւապոլայայտախանի, երկրի որ օրէնքներուն եւ ողջունած է «խախտայցի արդիւնները»։ Ենչում է նաեւ որ ընտրութեան վերաբերող բոլոր Տարցերը պէտք է ծնծան Սահմանադրութեան եւ օրէնքներու չղաղաօրին մէջ։

Ընդդիմութեան գոյնն է՝ նարնջագոյնը
և բոլորը որեւէ ձեւով կը ցուցադրեն այդ
գոյնը, մինչ անոնք որոնք շատ մտահոգ
են ներկայ կացութենէն, վախն ունին որ
նարնջագոյնը կարմիրի վերածուի:

४५६ ७८९०१२

[illegible]

ԱՅՏՐՆՈՐԻԱՆԱՆԻ Զաթահի պետը՝
Մարտին Պարզուբի, որ ձերբակալում
է Իսրայել, յայտնած է որ ձիւր ունի
նեկիսիայանու Պաշտօնական Իշխանու
Քան նախադաւթեան թեկնադաւթեան
Իսր որդուր թաւական կը խմդարթ Պա
շտօնական Իշխանական Հինքը, թեկ
նեկական, 45 տարեկան, ցկանն բուն
տարեկան Հինք պատիւ կը կրէ Իսրա
յել մէջ, մարդապաշտանական Համար

ՈՒՋՔԵՆԻՍՏՆԵՐ մէջ Զեմախայ երեսա-
սարը մ'է Ա. Արզումանյանը ու եօթն տա-
րի քանտարեւոյթեան դատաւարտածն է
որովհետեւ, արեւմտեան ճաշի ստեղծիչն է
որն արեւմտադուրքիներն իր բաշխիւր է
արեւմտաւորած է Ռաֆայէ Կարթուքի, Ռա-
ֆայէ Զորի եւ Եւրոքի, Պի.Պի.Սի.է, Անե-
իսիան Զարիի յալաւորքի կրօնական
ժողովարեւոյթեան, արեւմտադուրքի
վերաբերեալ, խոնարհ ստեղծելու Հայա-
մոլորդուրքի մէջ, ըստ գաղափարայ Կա-
րթուքի:

[illegible]

ԹՐԲԱԿԱՆ ԹԵՐԹՈՆԸ

ՄԻՇՏ ԹԵՐ ՈՒ ԴԷՄ
ՏԵՍԱԿԷՏՆԵՐ

ՇԻՐԱՔ
ԽՈՌՈՎՈՒԹԻՒՆ ՍՏԵՂԾԱԾ Է

Օրվերը համարենք և համարենք ասիլ
 անց կրկեր հաջորդ երեք, քանի որ
 մեր համարումը որ շնորհիվ բնական
 լույսի արտաբերվածից քառասունհինգ ասիլ
 ծած են: Մասնով եւ որ երկնքից երկե-
 րեք անգամ շնորհով կարծած եւր կը
 համարենք որ շնորհ կարգին շարժ
 կապի եւր ինքնի ասիլ, համարապատաս-
 ճան կարողութեան եւ զորքիցից բնական
 տեսնալովից, ասանց ասիլապատաս-
 ճանք Միւլիցից, մէջ: Այս ասիլապե-
 ր ասիլի զարգանումն բնական եւր զոր-
 կանքի միջոց, ինչպէս Աւարտի, ինչպէս
 Հարմարում, որ կարգանով շնորհապատ-
 ճանապատասխան, պարտն զնպատ-
 ճան հանել եւր համարին կարծիք, որով
 մարտն ինքնի ինքնից որ Քաղաքի զնա-
 վարապատասխան ինքնից ասում են զան
 ինչ պատճառներէն: Ի ինչ (պատճառեցաւ
 տեսնալովից ասիլ ինքնի):

Օրգանիզմների դատ, պարբերականների
 ու հարցերի երբեք: Գովիթի (Դեկտ
 2004) թվի: Եւ գէշ տեսակետերի եւ ներ-
 լիկ լինելու: Խնդրալիս ներառականի
 մէջ թիւերի մասը եւ ներկայացել կայու-
 թիւի երկարացումը թէ ընդունել տե-
 զամանակները եւ համակել երկարա-
 նունի վառանգումը դատի մէջ կարա-
 իրակել համար 72 ժիւրի թուրքերի
 հարկաւոր եւ ընդունել մասունը
 կապի մը: Մեթերի եւ համակել անկա-
 յունայնի մասնատակաւ պայթիթ հաղ-
 տակի մարդկային թիւները միկի
 եւ դրէկ իտալական:

Պարբերականը ապա կը պարզէ թեր ուղի՝ անտիկոնները:

Ու՛հ, ար... Կարծածածէն աւելի արդիական ճարտարաբանութիւն մը, պետութիւն մը որ ոտքի հանած է հանրային ֆինանսները եւ քարկ տնտես է աճին, 72 միլիոն բն. պառոտներու շուկայ մը, դիւարակէ ժողովրդավարութիւն մը որ կ'անարահուստ մտաւորականացնէ թամար:

ԴԷԽ – Տեղագիտության հերոս, նոր չափ մը
հսկայ պիտանէ մը Միտթեան համալ
եւրոպայի հիմնադրեալու հնդամալու
ծուծին (2020ին Թուրքիա 85 միլիոն բը
նակիչ կ'ունենայ, Գերմանիա՝ 82 եւ Ֆր
անսա 63), կաշառակերութիւնը փճա
ցուցած է ամբողջ երկիրը:

Երկու պատկերազարդ էջերու վրայ կ'ընկարագրուի 23 դարերու «սերտ կապերը Արեւմուտքի հետ, պատմական տուեայներով ուր ծառն ու շիտակը զիրար կ'հր

Իրենի Յապը կրկին բանի մը տող յատկացուած է ուր կը յիշ Փան-Փոյ Ռուխտը: «Քութըքիա եւրոպացի չէ, բայց միշտ ուզած է եւրոպացի դաշտ: Բայց պատմաբան Ալէն Գրազանտն գիտել կուտայ Փութըքիա օտար է բոլոր բանքն փորձած ուղիքներուն որոնք մեր թաղապալիքը թուի: Թիւրք չ'իմանա՞նք՝ լատին գրիտանոն Վիժիւր, Միլիոն Դարու ետքու թիւանները վերանունադր, Լայեռու արար...»:

[illegible]

ՄՈՆԱԲՈՅԻ իշխան Ռէնիէի աստղջու
թիւնը կը փառալուրդէր բազմիշնոր տոյժի
մէջ 26ին, քաղի շարքէ մըն է 82ման
իշխանը տեսկան երթողաբարէ կ'ընէ
հիւանդանոցին պարտաւ եւ որին լուր է
տրուել: Ռէնիէ թքերու իրիւրը ար ուն
որ դարմանուած եւ նկատուի եւ սրտ
շորս անդրադա: Ներկայ է եղած Սկզ
Տօնի Համոյն թիւան, Նոյ: 19ին:

«ՀԱՅԱՍՏԱՆ» ՀԻՄՆԱԴՐԱՄԸ
11,1 ՄԻԼԻՈՆ ՏՈԼԱՐԻ ԽՈՍՏՈՒՄ
ԱՊՐԱՅԻՆՆԵՐ

[illegible]

ՀԱՅԿԱԿԱՆ

30405

ՀԱՅ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՆԵՐԸ
ԲԱՔՈՒ ԶԵՆ ՄԵԿՆԱԾ

ՕԹԱՆ-ի երկօրյա սեմինարին որ տեղի կ'ունենա Եռյակերի 25-26-ին Բազորի մէջ, շնորհակալութեամբ հայ երեսփոխանները: Երեսփոխանուած էր Ա. Կարապետեանի Մ. Մ. Ծաղկապետեանի մասնակցութիւնը: Գործընթացը արագօրէն քննարկելու համար Ազգ. Ժողովին նախագահ Ա. Պաղտատաբեան խմբակով ըր դիմած էր աղբիւրներէ մինչեւ զայն պարզապէս անգիտելու ալս վերջինը: Էջ պատասխանած դիմումին, ուստի հայ երեսփոխանները շնորհակալութեամբ Բազոր:

ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ,

(Նույնիմաբեր 25/26)

ՀԱՅԵՐ ԱՐՏԱՔՍՈՒԱԾ
ԿՐԱՍՆՈՂԱՐԷՆ

Վերջերս Հայաստանէն տասը սպորթմէի զաղթողներ Կրասնոդարէն ետ դրկուած էին: Նոյեմբեր 25ին անոնց աւելցած են 30 հոգի եւ: Կուրանի նահանգապետը յայտնած է որ բնաւ տրամադիր չեն ասպորթմէի զաղթողներուն համար յարմարակէտ պայմաններ ստեղծելու:

ՖԲԱՆՍՍՅԻ ՄԷՁ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՏԱՐՈՒԱՆ
ԵՏԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎ

[illegible]

Յանձնաժողովին յանձնարարուած է մինչեւ 2005 Յունուար 31 ծրագրի նախագիծ մը ներկայացնել:

Pour tous renseignements :
☎ 01. 43. 76. 55. 89